

A „DEBRECZEN” KARÁCSONYFÁJA

1902. December 24.

A nép.

Ki az, kit izzó naptüz éget,
Fagyos szél ujja tép,
Rögből amig kincset csikar ki?
A nép, az árva nép.

Ki az, kinek sivár az élte,
Csak a halála szép,
Mert éheznek, mint a kivert eb?
A nép, az árva nép.

Ki az, ki védi a hazáját,
Amig egy ize ép,
Rónát, hegyet vérrel locsolva?
A nép, az árva nép.

Ki az, kinek jogot nem adna
Hazája semmikép,
Nem édesanyja, mostohája?
A nép, az árva nép.

Ki az, kinek sok a barátja,
Mint háztetőn csorépl,
Vagy, mint az erdőn dudva, gomba?
A nép, az árva nép.

Ki az, kit megcsal minden ember,
Ki hajlokába lép,
Főképen a csókos Judások?
A nép, az árva nép.

Debreczen, 1902. decz. 5.

János Z.

Mulatozások a régi jó világban.

(Hogy mulatott 48 után a
bocskoros ur?)

A felesége nevenapját tartotta Mihály bácsi, a vidéken (Szilágy megyében) a legtekintélyesebb nagybirtokos uri ember. Ugy esett, hogy családommal én is odakerültem.

Kitünően elmulattunk egyhármásban — a házi ur, Mihály bácsi, egy illusztris vendég K. L. országos képviselő és szerény magam.

A nagy fogadó terem ablakából e közben láttam, hogy egymást érte az udvarház elé járó ekhós vagy az ernyőtlen fogat, hozván a sok férfi vendéget. Az érkezőket a Mihály ur két felnőtt fia fogadta. S hova tűnhettek ezek el, hogy bemutatkozásra nem került a sor? Gondoltam, hogy már csak utánok nézek — és e gondolatomat tett is követte.

A nagy falusi épület balszárnyában külön folyosó vezetett a legényszobákhoz, ezek egyikéből élénk zaj és pohár csengés áradt ki. Tehát oda nyitottam be. A fogadtatás ellen nem lehetett panaszom. Egy jovialis kurta-kabátos ur poharakkal telt tálcát nyújtott elém, mondván: — Hunczut az ur, ha ki nem iszsa!

Vettem a telt poharat — s rögtön az ottani helyzet magaslatára emelkedve válaszoltam: —

— Bor nem issza vagyok, de az urak egészségére és barátságokért kiürítem.

Helyet szorítottak magok közt nekem is.

— Ugyan már kinek is tiszteljem az urat? fordult e szóval jobb oldali szomszédom felém.

Meg mondom a nevemet.

— Testvér bátya az ur Tihamérnak? Kiváncsiskodott egy másik (köztek egy ösmert arcra se akadtam a Mihály bácsi két fiát kivéve).

— Nem, mondtam, hanem az édes apja vagyok.

— A kutyámat tegye az ur bolonddá, nem minket! lett rá a borizü válasz. A boros batteriákkal telített asztalon túl, a falmelletti diványon heverészett a fiam s nagy erejébe került, hogy a nevetést türtőztesse . . . De végre mégis jónak látta közbelépni és igazolta személy azonosságomat, csak akkor hitték el, hogy az apja vagyok, hanem egy kedvező pillanatban elloholtam innét. De a nemes atyafiak is, a hogy megjöttek, ugyan úgy kerekedtek fel. Látták-e Mihály urat? avagy Biri nénit, a feleségét? Kötvehiszem!

(Hogy busul a magyar gentry?)

Béla napján vette hírét D. Lajos, hogy szive választottát a leány szülei másnak, a nagy gazda fekete subásnak szánták . . .

Szünet alatt magához intette a bandát. A hosszú teritékes asztalvégére könyökölt. Két tenyerébe hajtotta le bánattól nehéz fejét és azután úgy huzatta a fülébe ezt a nótát: azt mondták: nem adnak engem a rózszámhoz!

Szívéből fakadt lelket rázó hangon dalolta a nótát, miglen a cigány

síró rivó-hegedüvel kísérte a csalódott szerelem fájdalmas szavát.

D. Lajos azok közül az ifjak közül való volt, a kik csak egyszer szeretnek életökben.

El is halt bánatában.

Akkor este is nagyon tudtam szánni szegényt. Mintha most is magam előtt látnám.

(Hogy mulat az idő szakadt német?)

Egy sorozó bizottsági ebédhez én is hivatalos voltam.

Béhozza a vármegye zsinóros leánya a lámpát, mert a nap leszállott; de a katonai és polgári bizottság még mindég fehér asztal mellett ülésezett. Az egyik mudiros sörhöz szokott németemnek (már csak úgy szokásból hívom magaménak a sógort) fejébe szállott az erős érmelléki . . . A közösktől való katona főorvosnak szinte nem különben . . . Jucundus-kedvök eredt. És egymásra pillantván (pedig össze sem beszéltek) kitört belőlük az osztrák virtus.

Az étterembe erre néma csend lett! Kettősbe kezdtek jodlirozni. Soha jobban nem mulattam, mint ezen a bomlott két németen. A kaczagást biztatónak vették és rákezdetek az ó német liedet: „Ó du meiner Augustin, Augustin, Augustin! Geld ist hin, alles ist hin! . . . Juhe! s rendre kiforgatták a zseböket, hogy a nótájok még érthetőbb legyen. A ki ezt a képet egyszer látta: soha sem feledheti el. Magyarok Istene, mért is nem tanultam fotografálni!

Morvay Károly,

1848/49-es nyugdíjas honvéd huszár.

Gyülölöm e népet.

Gyülölöm e népet,
Ezt a magyar népet;
Hajh, mert ez én tölem
Nem érdemel másat!

De nem azért nem, mert
Nem ad a kezembe
Kenyeret, s nem ad a
Fejemre borostyánt.

Mért adna nekem? a
Szükséget megszoktam;

S szegény nyomorgónak
Minek a borostyán?

Nem magamért, nem én
Nyomorultért e szó;
Mi vagyok én? Semmi! —
Ő érte panaszlok.

Miatta, magáért
Emelem a vádat;
Hogy nem tudja javát,
— A legkevésbé azt.

Soha tunyább, restebb,
Elvakultabb nemzet!
Soha, ki így hagyná
Folyni saját vérért!

Óh hány fia vész el
Idegen nép között,
Visszapótolhatlan . . .
Mit törődik véle!

Óh hogy' vált idegen
Szint, a mi magyar csak:
Talpa alatt a föld,
Feje fölött a menny.

Hadd váltson: megmarad
A Tisza magyarnak,
S azt hiszi, örökké —
Nagy maga-biztába'.

Pedig, hajh, lesz idő,
— Szorongó szív sejtí —
Elszórja zivatar
A Tisza mellől is.

Pedig, hejh, lesz idő:
Multja' mulasztásit
Hogy pusztá-hazátlan
Keserűn siratja.

Átok a jóslóra! —
De arra is átok,
Ez iszonyt jósolni
Ki okot szolgáltat. —

Gyülölöm e népet —

Ó jaj, nem igaz az:
Szeretem, szeretem,
És meghalok érte!

Vörösmarty és a magyar úri hölgyek.

(Rege a multból.)

Irta: **Maderspachné Fadgyas Etelka.**

Messze, messze, a gomolygó felhők
fölött, a nap fénytengerének közelében terült
el a tündérek birodalma.

Trónján száz éves ősz király ült, a kit
bölessége s jósaéért az egész tündérnép
mélyen tisztelt.

Ez ősz király egy napon igen komor
arczsal járt fel-alá gyémánt palotájának
oszlopesarnokában; majd megparancsolá az
ott őrtálló kürtösöknek, hogy az alkony el-
érkeztével kürtöljék össze tanácskozára a
tündérnépet.

És amint az alkony méltóságos lép-
teivel e szép országba érkezett s hosszú
uszályáról szerteszórvá a rózsaszirmokat,
biborfényt árasztott széllyel: megharsant a
kürtszó, melyre mindenfelől lengve szálltak
ezüst fátylaik segélyével a szebbnél-szebb

tündérek. Az ősz fejedelem, — amidőn már
mindannyian együtt voltak — elfoglalá drága
kövekből alkotott királyi székét, s imígyen
szólt: Szomorú hírt vettem a földnek amaz
országáról, mely leginkább rokon a mienk-
kel — a szép Magyarországról. Hisz isme-
ritek e szép földet, ahol a bércek tetői
méltósággal viselik a hópelyhekből alakult
ezüst koronákat, s ahol a völgyek, a mo-
solygó virágok ezreivel pompáznak, melyek-
et csengő szavú patakocskák öntöznek. S
a lég szárnyasai s a fürge vadak, sehol
szebb erdőt, berket nem találnak, mint ott.
A minden madár által irigyelt kis fülemilé-
nek pedig, csak annál kedvesebb volt eddig
ez ország, mivel leginkább a magyar nyelv
hasonlatos az ő szavához, s így csak e nem-
zet értette őt igazán. Ámde, épp a kis füle-
mile zengte nekem tegnap panaszosan, hogy
e bűbajos földi tündérország felett a despe-
dés hollószárnya terült el. És miért? Mert
fiai egykedvűen, összetett kezekkel nézik,
amint az idő szekere rohanva halad el felet-
tök. S midőn a benne ülő szírenek, kinyujt-
ják csábos karjaikat, ama kincsekért, melyek
a magyart eddig ragyogó fényvel öveztek:
ellentállás nélkül nyújtják azokat oda. Tudni-
illik: a honszeretet égő oltarát, s a lelke-
sedés tüzhöz ragyogó gyémántját. „S tud-
játok-e, hogy viszont mi okozta ott a férfiak-
nak ez átváltozását.”

A tündérek kérdő tekintettel néztek az
ősz királyra.

— Az, folytatá ő, — hogy amíg úri
hölgyei, mint háziasszonyok alig mulasztot-
tak kötelességet; sőt versenyeztek abban,
hogy melyikük gondoskodik övéi s vendégei
számára izletesebb testi táplálékról: addig
e verseny alatt nem vettek maguknak időt
arra, hogy úgy önmaguk, mint gyermekeik
számára a kellő lelki táplálékról is gondos-
kodjanak. Kötönösen nagy hanyagság terheli
őket a tekintetben — mondá a kis csalo-
gány — hogy az ő danájához hasonló bűvös
anyanyelvöket nemcsak maguk nem apólják,
de gyermekeiket sem tanítják meg arra;
holott a nyelv amaz oszlop, melyen a nem-
zeti lét nyugszik. „Ez képezi a nemzet fiai
között a testvéri köteleket, mely a kölcsönös
megértést s előhaladást leginkább biztosítja.
S ha vész fenyeget valamely országot: an-
nak kiválasztott napjai csak az *édes anya-
nyelv* bűbájával tudják a minden kebelben
rejtőző honszeretet csiráját, oly égre törő,
sudár fává fejleszteni, mely kitartóan har-
czol vésszel-viharral. Ha pedig elnyugodott
a harez: ismét csak az *anyanyelven* el-
hangzott szót varázsereje nyújt a lankadt
karoknak erőt, hogy a csaták véres szín-
helyeit virágos mezökké változtassák, s a
romok helyén új tanyákat építhessenek. Ime,
nagy tehát a magyar úri hölgyek hibája.
Már most azt kérdelem tőletek, tudnátok-e
tanácsot adni; miként lehetne e rokonország
úri asszonyait, kik szépségben vetekednek a
mieinkkel, arra bírni, hogy anyanyelvöket
ápolva, erre gyermekeiket is oktassák és
ezáltal újra dúsan tenyészzenek e honban, a
lelkesezés és hazaszeretet illatos virágai.

Alig hangzott el az ősz király e be-
széde, egyszerre a habfodros biborfényű fel-
hők tömkelegéből, tajtékzó, szárnyas pari-
pán, egy délczag tündérfiú törtetett elő.
Varázslatos tűz égett szemeiben s kezében
ezüst lant pihent.

— Minden szót hallottam — mondá
rezgő hangon — s ime, én magamra vál-
lalom, hogy e nemzet úri hölgyeiben a hon-
szerelem már-már kialvó tűzét újra élesztsem.
Engedjetelek szárnyas paripámon a földre
szállnom s fogadom, hogy lantom hurjaival
csodát művelek a szép magyar nőkkel.

— Ismerjük lantod hüvéréjét, szólt az
ősz király — azért hiszünk szavaidnak, s
ime utat nyitunk neked a szép magyar földre
ahova áldásunk kísér.

A tündérek egyetértve ősz királyukkal,
legott utat nyitottak a szép ifjunak, aki
száguldva rohant, délczag lován ezüst lant-
jával, a szép magyar hon felé.

Amint leszállt: a jólét vizénél találta
magát, melyben kedvtelve fürödtek testvér-
kéik s gyermekeikkel a bájos magyar úri
hölgyek.

Ah, de csak szépségökről tudhatta, hogy
magyarok. Beszédjük csakugyan idegen volt,
s a velük fürdő gyermekekhez is ama nyel-
ven szóltak. S amint bámulá gyönyörű alak-
jaikat, ama meglepő észrevételt tette, hogy
az azokhoz tapadó lenge leplek, csupa már-
ványkebleket fődnek.

Odébb száguldva a jólét vizének men-
tén, mindenütt csak idegen nyelven beszélő
úri hölgyeket talált, akik mind oly szépek
voltak, hogy szemeket csillagoknak, arczu-
kat derengő hajnalnak, ajkaikat tenger klá-
risának nézhette! — Azonban csodák cso-
dájára, mindegyiknek márványkeble volt.
Majd azt látta, hogy ékes selyemruhákat,
remek ékszereket öltenek magukra, hintóba,
paripára ülnek, miközben ebeiket becézék;
gyermekeiket pedig idegen ajku egyénekre
bizzák. Látta azután, hogy délczag leventék
sereglették őket körül, hizelgő szavakkal;
de midőn közöttök egy-egy magyarul merte
őket megszólítani, büszkén megtagadták arra
a feleletet.

A tündérfiú szállt tovább és tovább.
S midőn napokon keresztül, mindenütt csak
hasonló jeleneteknek volt tanuja, s végre
kutatni kezdte ennek okát: ama meggyőző-
dés érelődött meg benne, hogy mindennek
egyéb oka nem lehet, mint az, hogy e hől-
gyeknek márványkeblök van.

Ezen török meg az édes anyanyelv sze-
retete, s ennek havát kell tehát felolvasz-
tania, hogy hogy czélt érhesse. S hirtelen
felszökött szárnyas paripáján a felhők ha-
táráig. Ott elkezdte tündérujaival az ezüst
lantot pengetni, a lant zenéjét pedig szavak-
kal kísérte, melyek zúgva harsogtak végig
az egész országon:

Fürtidbent tengervészes éj,
Szemekkel, mint a csillagtűz,
Hol ennyi gőg, és annyi kéj,
Ki vagy te márványkeblű szűz?

Bírván az istenek minden kegyét
Imádva férfiaknak általa,
Szép és dicső! s lélekben oly setét,
Minő derült arczodnak hajnala.

Egy eskü kell; egy névre fogadás.
Szeretni e mindent adó hazát,
Mért hát szemedben büszke tagadás,
Mért áruló a szó, mit ajkad ad?

Pedig nem mondhatod, hogy nincs szived,
Szeretsz pompát, hizelgő csapodárt,
Hintót, lovat, sőt hitvány ölebet,
És selymidért imádod a bogárt!

Mi vagy te most, kérdezd meg magadat;
Angol talán, vagy német, francia?
Igen! ha megtagadnák fajukat,
Ah, de előttök szentség a haza!

Teremtsd elő azon dicső időt,
Hol a magyar szó s név imádva lesz.
Midőn kegyelmet nem nyer szűd előtt,
Ki e kettőnek ellenére tesz.

A kisdedeknek néma szája kér,
Ugy adj nekik hazát, ne vond meg azt
Áldás vagy átok vár e válaszáért,
Határozz és kimondtad sorsodat.

Amint e bűvös szavak elhangzottak,
valóban csoda történt. Az úri hölgyek meg-
semmisülten borultak földre, s a szemökből
aláhulló könnyecpek lassanként feltörték a

márványkebleket. Megkönnyebbitő sóhaj szállt fel azokból, miközben biborajkaik önkénytelenül kiállották szerte a nagy minden-ségbe:

— Esküszünk, szeretni fogjuk e hazát s lelkesedéssel tanítjuk ezentúl gyermekeinket is az édes anyanyelv utján, e szent érzelemre!

Örömittas szívvel hallá a tündérfiú az esküt. Ime! elérte tehát célját s most már visszatérhet hazájába, hogy erről ott jelentést tegyen.

Am, — amint tovaszállna, egy virágos kert kanyargó ösvényén, egy eddig nem látott, mindeniknél bájosabb úri hölgyet pillantott meg; kinek „merengő“ szemeiből majd a bánat halvány fénye, majd a remény tűzsugara tört elő.

A tündérfiú heves szerelemre lobbant a bájos hölgy iránt. S újra lantjához nyúlt s elénekelt hozzá a „Merengőhöz“ amaz édes dalt: „Hová merült el szép szemed világa“. S amint a dal végeztével lejjebb szállt és kitérte karjait a leány felé; az önfeléd boldog mosolylyal omlott azokba.

A tündérfiú ezután már csak azon szándékkal száguldott fel szép honába, hogy ott jelentéstételek után engedélyt kérjen arra, miszerint emberré változva, állandóan a magyar földön maradjon, „merengő“ szép Laurája mellett, minthogy annak keblén oly boldogságot érzett, aminő a tündérhonban ismeretlen volt előtte.

Az őz király azt felelé: „Menj hát! öleld magadhoz kedvesed s lantod zengő szavával éleszd tovább ama szép houban a honszeretet lángját úgy a nők, mint a férfiaknál mindaddig, amíg e láng új erőt, hirnevet, dicsőséget szerez a magyarnak.

S a tündérfiú újra leszállt a földre. Keblére zárta Lauráját s tovább zengve hüvös lantján, feltárta nemzete előtt az édes anyanyelv összes szépségeit; miáltal valóban oly magasra szította, annak lelkeben ama nemes lángot, hogy a nemzet a tespedés hollószárnyai alól kibontakozva, egyszerre mint itju óriás pattant elő; s „hatott, alkotott, gyarapított, miglen a haza fényre derült.“

A tündérfiú pedig, a ki Laurája karján a földi édenbe jutott: teremő erejű lantja által, viszont, a dicsőség tündöklő koszoruját nyerte el.

Midőn azután földi életének fonala ketté szakadt, már nem is a tündérországba, hanem egyenesen a hetedik égbe röpíték őt az angyalok, ahova később Laurája is követte őt.

Férgek.

(Rögtönzés.)

Sok hitvány ferge van
A szép magyar földnek.
A kik nem nyughatnak,
Mint a vásott kölykek.
Csupa álomlátók,
Valamit akarnak,
Sok bolond közülök
Neki megy a falnak!

Amig volt türelmünk
A nagylelkűt adni:
Nem akartuk őket
A porba tiporni.
De a vége az lett,
Hogy a durezást adták,
Csók helyett kezünket
Majd, hogy be nem kapták!

Egyiknek ez kellett,
Másiknak az kellett,

Az ördög se tudta,
Hogy mégis, mi kellett!
Szuszogtunk körültek
Mint tót a pipával,
Avagy a tyúkszemes,
Mikor tánczot lábal.

Mind verte a mellét,
Mind úr akart lenni,
Egyéb vágyuk nem volt,
Mint minket kitúrni.
Ki akartak lökni
A saját portánkról:
„Adj a tótnak száilást,
Kirugdos a házból“! . . .

Most sincs nekik nyugtok,
Viszketeg a hátuk,
Ez nekik a saját
Külön multságuk.
Régen porolták ki
A pruszlikjok alját;
Az kell nekik talán,
Hogy jól kiporolják!

Amig vakaródtak,
Addig még csak hagyján,
Gondoltuk a körmök
Segit testük baján . . .
De most már ugatnak,
Nagy a zajongásuk,
Ideje, hogy most már
Bajukat ellássuk!

Ninesen olyan hosszú,
A minek a vége:
Bele ne szakadna
A nagy ürességbe.
Türelemnek is van
Egy végső határa:
Leszen még haddelhadd,
„Lesz dér a kutyára“! . . .

Minek hallgassuk az
Idegen hangokat,
A mikor a fülünk
Azokon nem mulat!
Hogyha a morgásból
Ugatásra fogták:
Illő, hogy a gazda
Elővegye botját! . . .

Mindenki köteles
Ebére vigyázni:
Botot, szájkosarat
Idején használni;
Mert az eb haraphat,
Még meg is veszedhet,
Azután a rugás
Többé nem segíthet.

Őszidő már tűnik,
Telet füttyöl a szél,
Figyelmes fülekbe
Sok titkokat beszél . . .
De majd havat is hoz
Téli terítőre, —
Nehogy ez legyen a
Hazánk szemfedője . . .
(Budapest.)

Lakatos Károly.

Leleplezések.

Irta és a „Debreczeni Caszinó“ 1902. december 6-iki estélyén felolvasta:

Lovász János.

Hölgyeim és Uraim! Egyrészt végtelen sajnálkozással, másrészt határtalan örömmel közt értesitem a mélyen tisztelt közönséget, hogy a mai estély programja — előre nem látott okok miatt — óriási változást szenvedni. Kikell jelentenem, hogy önök itt egyenként és együttesen a legkellemesebb családás bölcsojében ringanak. A program szerint ugyanis változatos számokat várnak és nagyot csalódnak, mert attól a pillanattól kezdve, ahogy szerénységem föllépett a dobogóra, e díszes társaságnak reggeli nyolcz óráig semmi egyébben nem lesz része: csupán leleplezésekben. Ha szabad egy hétköznapi hasonlattal élnem: ezen az éjszakán a leleplezés vörös fonatként fog végig húzódni.

Leleplezünk először is egy zongora művész nőt, a ki tiz ujja hegyéből a moll és dur akkordok egész özönét zudítja reánk azzal a szándékkal, hogy a szívünket megérintse; másodsor egy nyelvművésznőt, a kinek — meglássák — egész könyvedén sikerülni fog majd a nyelve járásával az egész társaságot meghódítani; harmadsor egy hangszalag művésznőt, a ki tekintettel a téli saisonra, hűtlen lett az erdő bokraihoz s itt gázlámpák barátságos melegénél fog csicseregni; majd egy olyan urat, a ki titkára egy kamarának s a ki miután az iparról és a kereskedelemről versekben nem referálhat, kapja fogja magát s a szív legbelsőbb kamarájából fog rimes sorokban hallatlan dolgokat elárulni. Majd összefogozkodunk mindnyájan és leleplezzük a bohókás Terpsichorét, a butelejtő Bachust, sőt magát a sötétben rejtőzködő Morpheust is. Szóval szakadatlanul csak leleplezünk. E program változásnak én örülök a legjobban, mert nekem a leleplezés legédesebb szenvedélyeim közé tartozik. Ha én jelen lehetek egy szobornak vagy egy képnek a leleplezésén, valóban legszabályosabb tempóban uszom a boldogság árjában.

Am az én boldogságom akkor tökéletes, ha nem szoborról, se nem képről, hanem valamely titokzatos, valamely megfoghatatlan élet leleplezéséről van szó. Éppen ezért ma este egy ilyen gonosz életű, sötét multu és nagy meglepetéssel fenyegető jövőjü jogi személyről fogom kiméletlen kezekkel lerántani a leplet és ez a jogi személy a Debreczeni Caszinó.

Egyletünk igazgatója, a ki nem csak az új berendezéseknek bűvész kezű ezermestere, de a gondolatokat ébresztő kijelentéseknek is törhetlen kebel barátja, egyik választmányi ülésen így nyilatkozott:

„Igen tisztelt Uraim! szerintem a Caszinónak, mint olyannak, nem egy, hanem két élete van: külső és belső . . .“

Rögtön megszólalt bennem a kárörvendő érzés:

— Ugy! ? Tehát két élete van a kis hamisnak! ? és ettől a naptól kezdve e két élet leleplezését feladatommá tettem.

A külső életéről először is a hozzánk legközelebb álló Turai Farkas-féle tudakozó intézetnél kezdőköttem, de ott ma sem tudnak felőle semmit. Távbeszéltem azután a Phönixxel, az Első Magyarral és a Mutuallal, de busan tettem le a fülkagylót, mert sem halál esetre sem tul élésre biztosítva nincs. A kebelbeli elnökséghez ezelőtt egy évvel intézett kérdéseimre választ még ma sem kaptam. A fülembé csengett egy közismert mondás, a mely szerint az a nő a legjobb, a kiről semmit sem beszélnek s úgy gondolkodtam, hogy a Caszinó külső életével végeztem: tiszta és szeplőtelen!

Annál többet kellett azonban megtudnom a másik élet felől. A belső élete, a berendezkedése, a szervi összetétele, a lélekzete, szóval a vérforgása hasonlatos ama titokzatos bűbajos ismeretlenéhez, a ki után még a népek vénei is tovakodó kíváncsiággal érdeklődnek. Jó magam zsenge ifjúságnak szabad perezeiben gyakorta felbámultam a Casinó emeleti ablakaira és sóhajtasaimból hidat szőttem a magam és az ő belső élete között.

— Jézuskám, Krisztuskám! mi minden lehet ott fenn abban a tündérbertben!? Pompa, fény gazdagság, soha nem látott almok.

Az atyám szenvedélyes Casinó-tag volt s ha kérdéseimmel zaklattam, ilyen választ adott.

— Hát fiacskám oda járunk ujságot olvasni, pihenni a napi munka után, diskurálni, szórakozni, meghogy el ne maradjunk egészen a világtól.

Az anyám ingerülten húzott ilyenkor magához:

— Gyere csak fiacskám, majd elmesélem én tőred fokra, hogy mit művelnek a Casinóban. Oda járnak az urak kártyázni, pénzt kidobni, pletykálni, egészséget rontani s főként azért, hogy a családi körben minél kevesebb időt töltsenek. Bünbariang az a kivilágított nagy terem édes gyermekem, valóságos haramia fészek! a játék asztalok fölött gyehenna tüzek égnek, a férfiak szemében ördögi szenvedély lángol. Kipusztul ott a szívből a nemes érzés, a barátból a gyöngédség, a házastársból a finomság... a ki oda beteszi a lábát, a pokol küszöbét lépte át!...

Összeszorult a szívem erre a rettenetes beszédre. Nekem azt a helyet kerülnöm kell, az tilos terület, oda csak az elkárhozott lelkék járnak.

Amde a tiltott gyümölcs vonz, csábít, ingerel, csalogat és végül könyörtelenül becsap akár csak a szél becsapja a nyitva felejtett ablakot. Alig ráztam le lábaimról az iskola porát, az a gondolat, hogy belépjek a tilosba, fölvert gyermek álmaimból. Egy este előkelő állású két uri ember kíséretében átléptem a pokol küszöbét. Életemben már sok tiltott küszöböt léptem át, de ehhez hasonló érzelmek még sohasem nehezítették vállalkozási kedvemet. Jól öltözött öreges ur segítette le a felső kabátomat s mielőtt szíves figyelmét megköszöntem volna, határozott hangon fordult felém:

— Kérem a névjegyét!

Ha minden másra gondoltam, arra valóban nem lehettem elkészülve, hogy egy olyan egyén, a ki minden bemutatkozás nélkül leszedi rólam a kabátot, névjegyemet kérje. Gondolataimban a párbaj codex paragrafusait lapozgattam, de az öreg ur csakhamar megnyugtatót.

— Itt lesz a nagyságos ur állandó fogasa, kiszegezem a névjegyét.

Vidám arccal léptem be tehát a terembe. Egy körszakálás evikeres, magas ur előtt álltunk meg.

— Nagyságos elnök ur, — szól az egyik protektor, — van szerencsém a legfrisebb tagot bemutatni. Ez a legfrisebb tag: én voltam.

Ha bandita vezér előtt áll az ember, tisztában van azzal, hogy az élete forog kockán, ha Monakó asztalához ül, el van reá készülve, hogy legkedvesebb aranyai nélkül fog felállani, de ennél a bemutatkozásnál nem tudjuk, fogalmunk sincs, mi fog most következni. Lámpaláz ömlik el rajtunk, a meghajlásunk félszeg, közzsoritásunk remegő és a hangunk fátyolozott, alig érthető. Szerencsénkre az elnök nem létező csekélységnek vesz bennünket és mi percéről perczre tágabb szemekkel tekinthetünk körül a pokolban. Csönd van mindenfelé, a mi kis

mozgás hallható, azt a biliárd golyók koczanása okozza. És mi kezdjük a tiltott gyümölcsöt mohó tempóban minden oldalról körülharapdálni. Megbarátkozunk a zöld asztalokkal, a füstös szobákkal, csakhamar kézzelfoghatólag tapasztaljuk, hogy a szivárvány színeken kívül ugynevezett tők-szín meg makk-szín is létezik, szóval hihetetlen gyorsasággal úgy megismerkedünk a casinói életnek minden esinynya binjával, hogy most már egész jogosan hozzá foghatunk szakszerű leleplezéséhez.

Vegyük sorra tehát a barlangokat.

Itt van mindenekelőtt a ruhatár. Ezt a baratságos képű kis szobát casinói nyelven garderoesnek nevezik, de a leghatározottabban megilletné a czimterem elnevezés. Itt szoktuk ugyanis levetni a téli kabátunkat s helyette tavaszi friss hajtású „Nagyságos” czimet adnak fel reánk. Körülnézünk. Fogasokat, a fogasoknál a közeljövőnek uraságokról levett kapátjait, e kabátok fölött tiszta jellemű egyéneknek kevésbé tiszta névjegyzeit, végezetre nagy, nagyobb és még annál is nagyobb kaliberű kalapokat lehet itt látni. Egy ideig látható volt még Tóth András benszülött szobrászunknak zöld bokrok közé bujtatott pányvavető csikósa is. E szobrot a leleményes ész helyezte ide, még abban az időben, a mikor a casinói tagokat kötéllal kellett fogdosni. Ma már erre nincs szükség. Annyi a tag, hogy szegény garderoeörnek valóban nem irigylendő a munka köre. De az a szakismeret, mely e kis szobában szereshető, egyenesen bámulatott ebreszt. A garderoeör például megemelit egy raglankabátot, ráéz és azonnal tisztában van a kelme finomságával, az árával, megismeri róla a gazdáját, csalhatatlanul megmondja, hogy készpénzért vásárol-e vagy szokottabb mód szerint — hitelbe. Ő előtte a kabát egy telekkönyv, a melyről szempillantásra megállapítja a tulajdonosnak vagyoni állását, fizető képességét, hitel viszonyait, jellemző lárdtságát, sőt még azt is, hogy tulajdonképpen ő a tulajdonos. Milyen tökéletes az a mai hamis világban!? Az öreg egy kicsit el van maradva, mert ha tudná saját magát is értékelni, már régen bejuthatott volna az Osztrák magyar bank váltó cenzorai közé, ott legalább 40 évi szolgálat után a mellére akasztanának elismerésül egy medáliát.

Azonban vegyük komolyabban a dolgot, öltünk a helyzethez illő arcot és lépünk be a biliárd szobába. Az a rendkívüli élvezetet, a melynek itt leginkább a „rendkívüli tagok hódolnak, ne méltóztassék irigyelni. Haragos zöld posztóval bevont kolossális asztalokon elefantosont golyókat kerget itt a fiatalok. Enyhe kifejezéssel dákónak csufolt ólmos bot van a játékos kezében. Az asztalok fölött a menyezetről ugyancsak zöld színű zsinóron kréta darabok lógnak. A hogy a cigány meggyantázza vonóját a nótázás előtt, azonképpen a biliárd játékos gixer előtt megkrétázza a dákója végét. És most neki fekszik. Méréségél, kalkulál, elébb jobb majd bal falsot vesz, lábujjhegyre ágaskodik, lehajlik, meggömbül, félszegen áll szóval a szó levariánsabb értelmében svédturnázik s azzal usgyének, vesd el magad, olyat taszít a szegény ártatlan golyón, hogy az ész nélkül futkos az asztalon összevissza. Persze utjában neki kell ütődnie a másik két golyónak, de hisz éppen ez a legteljesebb öröm. A játékos kiegyenesedik, szeméből öröm sugár lövel s hanyagul veti oda a szót Mihálynak, a ki számozó gépet kezeli:

— Mihály, pettyensen egyett!

Hitemre mondom, hogy a carambol játéknak ez a legfogadhatóbb hü leírása s mégis hányan tartják mesés élvezetnek. Annyi bizonyos, hogy ártatlan mulatság. Azaz hogy pardon! válhatik végzetessé is és itt felkell hívnom a műbarátok köre jelenlevő tagjainak becses figyelmét egy feny-

gető körülményre. Van e szoba falán — hiszen méltóztatik tudni — két haragos zöld kép kifüggesztve: Kérem, biztosítsák be ezeket a képeket baleset ellen. A golyó érzéketlen csont darab, szokva van a haragos zöld színhez s nem lehetetlen, hogy egy még haragosabb dőfésre az asztalról kiugrik s pályafutását e műbaráti képekenfolytatja tovább. Szent Rafael! minő képtelenség volna még csak elképzelni is ezt a szobát azok nélkül a képek nélkül.

Hányembert gyanusítottak már azzal, hogy azért szeret a debreczeni Casinóban kártyázni, mert itt jönevű kibiczei vannak. Hát ez igaz. Mert egy Battyányi, egy Telek, egy Széchényi, egy Deák és egy Kossuth élet nagyságu képe jelenlétében folyik itt e közkedvelt társas játék. Itt égnek azok a bizonyos gyehenua lángok is, itt üszkösödik el a szív, itt fásul el a lélek. Felkell tételeznem, hogy e díszes társaság nő tagjai nem ismerik a kártyajátékot. Hát megkísérlem lemagyarázni: Egy egy asztalhoz leül három vagy négy ur. Az egyik kezébe veszi bizonyos Piétnik Nándor és fia budapest — bécsi cégünk négyszínben kidolgozott, egyenlő méretekre szabott s 32 darabba osztályozott reklame lapocskáit, melyeket rövidség okáért kártyának neveznek. Ezeket keveri, kavarja, kutyulja de olyan gyorsan, hogy szinte hazáni kezd; már tudnillik a kártya, mert a kártyásnak haboznia sohasem szabad. Most megkínálja vele a balfelöli szomszédját. Az rá néz és nyilván valami vasut félének tekint, mert egész határozottan azt feleli: mehet! A kártyák erre háttal felfelé kiosztatnak. Az urak kézbe veszik s mialatt nézik, az egyik szerényen makkot kér, a másik már tőköt kíván, a harmadik pedig vért követel. Ezt licitálásnak nevezik. Azután hol az egyik, hol a másik ledob az asztal közepére egy reclame lapot — fejfelé fordítva. És ez így megy szakadatlanul asztalról asztalra, es-éröl estére, esetleg estétől reggelig. Az elszámolás igen egyszerű, a mit pala táblára följegyeznek, az ezüst vagy papír pénzben nyer kifejezést. Tudnillik a kinél kifejezést nyer, az veszit. A veszteségekről valóban nem érdemes beszélni. Csekélyégeket a mellény zsebből, nagyobb summákat a bugyilárisból és a még nagyobbakat egy jelentőségteljes szempillantással szokták kiegyenlíteni. Látni való tehát, hogy a kártyázás tulajdonképpen a nemes érc és az értékes papír pénz gyors forgalmára irányuló törekvésnek könnyen kezelhető szelid eszköze. Hiszem is, hogy nem a kártyára haragusznak Önök Hölgyeim, hanem azért, mert nincs ebben a szobában valami-féle kakukos óra, a melyik esti nyolcz órakor pontosan kiabálná:

Férj uram! hazafelé!

Kakukos óra ugyan nincs, de tökéletesen helyettesíti azt az ugynevezett kronometer asztal. Négy viharedzett játékos ül e mellett év tizedek óta. Ezek az urak pontosan nyolcz órakor — akár dörög, akár vilámlik felállanak s mégha csákányos fergeg hull is távoznak. Tessenek a késedelmes férjeket a kronometer asztalra figyelmeztetni. Biztos óvszer.

Ezer a szerencse, hogy nem mindenki kártyázik. Vannak olyanok is, a kik dominózni szeretnek. Nohát ezt is valami koczkafejú ember találhatta ki. Ismerik önök gyermekévekből a Richter-féle horgony köépités teóriáját? Ha igen, akkor méltóztassanak megnyugodni, már kitünően tudnak dominózni.

A tuláradó öröm kicsapongó hangján kell beismernem, hogy szép és mulatságos passió lehet azokkal a kavicsokkal építkezni. Hallom olykor olykor, minő öröm dul ful egy egy játék után a kibiczek között:

— Ez aztán befejezés volt. Milyen kupola! és az a homlokzat, azok a balusterek!

valóban mesés . . . Én mégis — nem tehetek róla — de olyan sajátságos érzés fog el valahányszor a dominó asztalfelé téved tekintetem. Felsőhajtok: Richter ur! Richter ur! Önnek a horgony kövei majdnem ugyanazt a hatást teszik reám, mint azok a bizonyos Richter-féle lapdacsok!

Most a lehető legnagyobb esendét kérek: a sakk asztalnál vagyunk. A fekete és fehér mezők egyenletes koczkáin két nagyon komoly ur csatázik legényekkel, futókkal, bástyákkal és lovakkal egymás ellen. Csigorin és Maróczy szelleme viaskodik a levegőben. A két urnak sötét homlokáról lehet olvasni, hogy a fehér és a szerencse királyért képesek volnának feláldozni életüket és vérüket. Egy egy húzás között rövid felőrácska pereg le, ez alatt a két harcász arra gondol, hogy ők most a casinói tarifa szerint ugyan a legolcsóbb, de egyszersmind a legnemesebb élvezetben részesülnek. A sakk játék akkor legszebb és legérdekesebb, ha minél tovább tart. Bátorodom tehát ajánlathozni, hogy megfigyelésüket osszuk be három felvonásra. Az első felvonást most hirtelen fejezzük be, a másodikat majd megkezdjük a program végeztével és a harmadikat majd egy reggel felé. Ne féljenek kérem Csigorin és Maróczy még akkor is küzdenek a dicsőségért!

Ha már belekezdünk a komolyabb dolgokba, leplezzünk tovább és nézzünk át a front szobákba. Őt testvér-szoba a legodaadóbb iyekezettel, mondhatni vállvetve iparkodik itt azon, hogy a tagok kényelme és szeszélye, étvágya és szomja ki legyen elégítve. A buffetben egész komolyan jó lehet lakni, sőt egész komolyan be is lehet rugni. De legnagyobb kelete van itt egy ismeretes női italnak. Délután ugy öt óra tájban micsoda szücsölés, micsoda kanalizás, micsoda mártogatás, micsoda kávé vándorlás van itt. Óh ma már nemcsak a női orvosok, hanem a casinói kávé bácsikák is elszaporodtak.

Közvetlenül az étkező mellett szerényen húzódik meg az ugynevezett éjtőző szoba. Itt virrasztanak mindazok a tagok, a kik a nappalt rövidnek és a sötétséget hosszúnak tartják. E szoba iker testvéri viszonyban áll a nagyobbik tracs szobával, úgy hogy a kettőt egy kalap alatt leplezhetjük le. Találhatunk itt angol foteleket és kanapékat, a földön franczia szőnyeget, a kandeló előtt észak-sarki asítózó medvét, secesió állványokon mosolygó olasz gipz figurákat, a falakon amerikai aczélmetszeteket, az ablak mellett kínai spanyol falat s japáni kis hamuasztalkák körül — boesánát — de megtaláljuk a kis Kohnt is. És mindezek dacára a társalgási nyelv a magyar, még pedig tösgyökeres alföldi u. n. mezőgazdasági magyar nyelv. Oh a casinóban a nyelvi szenvedélyeknek is lehet áldozni. Ha a többi szobákban ideig örüg meg is feledkeznek a nőkről, itt a legnagyobb tiszteletben tartják őket. Ha hallanák önök hölgyeim, hogy különösen ebed után, fekete kávé mellett milyen elkeseredett harc folyik itt önökért. Szeretném, ha tanui volnának a holnap délutáni tárgyalásnak. Az egyik megemlékezik a toillettről, a másik a frizurát bírálja, a harmadik mosolyokról beszél, a negyedik szemvillantást emleget, az ötödik elhaló hangon szerelemről susog. Végre mindenik egyszerre beszél. Csak a tizedik, meg a huszadik ül csendesen, hallgat és egyszer-egyszer sóhajtások közt végig simítja szerelemtől letarlott fejét.

Azok, a kik nem akarják másnak az órára kötni titkos boldogságukat, behúzódnak a szeglet szobába. Halvány kék függönyök mögül juhász bojtár lurulyázik itt. Altató dal ömlik szét a levegőben s csakúgyan eme barátságos kis álom zugban tisztán lehet hallani, miként alusznak a fiatal öregek. Ezeknek az uraknak csak egy ment-

ségök van: ezt a szobát a gondviselés után az igazgató valóságos alvó szobának rendezte be. Csak rá kell nézni a falon függő négy női arc képre, a valóság néhány perc alatt elhomályosul, ránk ömlik az édes álom lünderképeivel és álmodunk, álmodunk, míg csak a szolgálta felsőbb paranesra ki nem ráz bennünket boldogságunkból.

Még is is az öt testvér szoba közül a legtisztéletreméltóbb a nagy olvasó szoba. Itt folynak le az ugynevezett kigolyózások, inkvizíciók, ólom bányák, gályarabságok, csuf elmúlások jutnak az eszembe, ha a kigolyózás szót hallom. Egy napon az Inditvány könyvben a következő sorok olvashatók: „X. Y. casinói tagot N. N. egy fényes társaság előtt előbb majomnak, majd himpellernek nevezte. X. Y. ezért elégtételt nem vett. Kérjük az ügyet választmányi tárgyalás alá venni.”

A szobákban futó lánként terjed el ez a botrányos eset. Megkezdődnek a sugdosások. Az elnök, az alelnök és az igazgató karöltve ülnek valamely félreeső szögletben olyan esetet tárgyalnak, a mely szakasztott mása a jelenleginek, csak abban különbözik, hogy ott a majom helyett barom szerepelt, a himpeller pedig orrszaru helyettesítette. A tagok szintén csoportokat képeznek s mindenféle néma taglejtéseket láthatunk. Már vége! Már vége! Istennél a kegyelem!

Az ülésen mind a harminczhat választmányi tag megjelen temetéshez méltó komoly ábrázattal. Csöngtet az elnök: halálos esőnd lesz. A titkár felolvassa az inditványt. — Méltóztassanak hozzászólni.

Feláll egyik választmányi tag és igen találóan a czimkórság veszedelmes elterjedését konstatálja. A második a himpeller állattani kivánja megvilágítani, s osztályokba vevén a fajokat, a himpeller a szalonképes válfajok egyikébe sorozza. A harmadik beszédében a majmot domborítja ki, Darwinból egész sorokat idéz s becsületére állítja, hogy ő már kezét is fogott olyan emberrel, a kiről bebizonyosodott, hogy egy fokkal sem volt okosabb a majomnál. A negyediknek az a véleménye, hogy a sérelemnek csupán a fele része tárgyalható, mert ha valaki majom, eo ipszó nem lehet himpeller is, sem pedig megfordítva. És így tovább mindenik szónok védszárnyai alá veszi az üldözöttet. De mikor szavazásra kerül a sor, mindenki fekete golyót dob a helylybe. Hiába, ezt hozza magával a casinói becsület. Ah, milyen rémesen koppannak a fekete golyók: egy-egy seb az áldozat kebelén. A titkár már titokban oda sugja az elnöknek: halál! Az elnök készül is, hogy kihirdesse az eredményt, de nyílik az ajtó, sürgőnyt hoz a szolgálta. Az elnök felbontja, olvassa:

— „Fővárosi fülspécialisták egybehangzó véleménye szerint teljes megsiketülés fenyeget. Betegségem kezelése czéljából lakómat állandóan Budapestre helyeztem át s kérem nevémet a tagok közül törölni. Aláírva X. Y. volt casinói tag.

Oh milyen megkönnyebbülés! Már csaknem kiszenvedett és ime föltámadott. A fekete golyók elgurulnak, az ügy tárgyalanná válik, szerencsésen lekerül a napirendről.

. . . Hanem most veszem észre, hogy én már a legbelsőbb dolgokról is lerántanám a leplet. Tyhú! ez veszedelmes dolog. Mindenesetre sokkal érdekesebb lett volna, ha leplezhetjük volna az elnököt, az alelnököt, az igazgatót, a titkárt, az ügyészt, a pénztárnokot, a szolgálta, szóval az egész casinói vezetőséget, hadd lássa a tisztelt közönség, hogy ily sötét bűnökkel terhelt casinónak milyen gondolkozásu egyének a vezetői. De hogy vállalkozzam én mindezekre? Magamra zúdítsam az eget!?

Ezt nem teszem. Jelzem azonban, hogy rendben van minden. A vezetőség már rá-

lépett a csapdára. A mult hónapban ugyanis — elég naivul — egy rendőrségi hivatalnokot választott a casino könyvtárnokává. Egy urat a debreczeni rendőrség kebeléből!

Azt hiszem, hogy a bekövetkezendő katasztrófa elég világosan látható. Ma én lepleztem le — csupa passzióból — a casino belső életét, lehet, hogy holnap már ő fog itt leplezni — még pedig a törvény nevében!

A dobos.

Apám a kis porosz csatát
Véges végig dobolta.
Csillag nem hult reá soha,
Nem is volt tisztí bojtja.
Mint közlegény, első dobos,
Rohamra vert keményen.
Szerette a vén százados,
Kitett három legényen!

Pergett a fürge dobverő,
Pergett szilaj kezében,
A hetykeség, a büszkeség
Szikrázott a szemében.
Ütemre szól a nyalka dob,
Ütemre lép az ezred;
Ezer szurony csillog, ragyog,
A csákón rózsá reszket.

Bent a magyar határokon
A dob kiverte szépen:
„Magyar fiuk! leány nevet
Reátok utca szélen”.
S ablak megöl, ajtó felen
Kacsingatott a leány, —
Ő verte büszkén a dobot
Az ezred oldalán.

Kint a porosz határokon
A dob tompán morogta:
„Magyar fiuk . . . vigyázatok!
A fegyvert csak marokra”.
Bokor mögül golyó füttyöl,
Az ujonez fázik tőle, —
Ő verte, verte a dobot,
Az ezred ment, előre!

A harcmezőn, halálmezőn
Pergett a dob riadva:
„Hajrá fiuk! Hajrá magyar!”
Hullott az ágyuk magva.
Rengett a föld, golyó füttyölt,
Vesztett az ujonez tőle, —
Rohamra verte a dobot!
S az ezred ment, előre!

Vesztett véres csaták után
Jött a sereg, dalolva.
A vén fiuk kopott dalát
Siralmasan dobolta.
S olyat vágott keserviben
A zengő árva börré,
Hogy a kis dob szörnyet hasadt,
Szamár bőr lett belőle!

(Budapest.)

Oláh Gábor.

Désány Zsuzsanna tátossága.

(Hajdutörténet.)

Íródott pedig emez én írásom
annak okáért, hogy nyilvánvalólag be-
bizonyosodjék, miszerint a mi népünk

közt, nemes hajdunép közt, nem akad renegát, népét eláruló, zsarnokokkal tartó.

Szól pedig azoknak, a kik hánytorgatják a Nagy Ferencz esetjét, a mikor megölte Nemes Révész Istvánt 1809-ben. A mikor is némi violenczia volt a dicsőségesen uralkodó ház és a hajduk közt, kik, mint mindig, a jogaikat követelték most is, s a melyeket aztán le is küldtek nekik, kutya bőrbe kötve, ámde egy ezred uhlánus kíséretében . . . De ez még hagyján, sőt legalább volt kivel-mivel ijesztgetni a pajkos, pákosztos gyerekeket :

— Ha szót nem fogadsz te, hát így, meg úgy, majd elvisz a holány!

De bizony a hajdúfi nem igen félt, nem igen tartott a holánytól. Miért is félt volna? Hiszen olyan erős, deli nemes fiuk állottak össze a hajdu városokból; száma háromszázan, ha arra került volna a sor, hogy no hát gyepre legény! . . . bizony nem tudom én, hogy nem változott volna-e nyullá a holány . . .

Ezeknek a nemes fiuknak volt a vezetője Révész István, a kit mikor lelőtt a nagy-kállói tanácsház ablakán keresztül Nagy Ferencz, a megye notáriusa, bizony gyászba borította az egész hajduságot. S alig temették el Révész Istvánt vítezi gyászpompával, kezdtek rebesgetni az emberek, hogy a németek zsoldjára cselekedte ezt Nagy Ferencz; mert lám bántódása sem lett érte egy csepp se. Hát hiszen szó, a mi szó; nem is haragudtak ezért a dologért odafent; de az már hazugság, a mi a német zsoldra s meggyászra vonatkozik . . . Mert a kik ezt rebesgették, kifelejtik a dologból Désány Zsuzsánnát, a ki is a Désány Mihály uram hajadon lánya volt. Azonidőtájt pedig Désány Mihály uram volt a bíró Nánáson. Az ő kegyelme leányzójáról sese-susogták, noha minden asszonyi szépségekkel ékes leányzó volt, hogy bűbajoskodó boszorkány. Némelyek ugyan ellentmondtak ennek a mesének, de még ezek sem tagadták, minthogy nem is tagadhatták, hogy mitől kezdve nyilott az akác, mindég annak a virágait szedte, főzte, szűrögette a szép Désány Zsuzsánna és olyan bűbajos italt készített belőle, hogy a ki abból csak egy csöppentést is a tenyerére dörzsölt, még karácsony napján, csikorgó télben is csak úgy dült utánna a frissen szakított akácvirág illata.

De bizony hiába való volt minden fátossága, nem tudott erőt venni a Révész István talizmányán, úgy hívják azt, hűséges szerelem, amiről sokat tudott volna beszélni egy virágos kis ablak, a mely sokszor látta elsétálni holdas estén Révész Istvánt arra, meg egy karsu leány, a ki hallotta a sarkantyuk pengését az ablakon belőlről.

Szeretném, hogy ha már nyár volna most, hogy virágtól, napsugártól,

segítséget kérhetnék tudatlanságomban. Akkor elmondanám, mit mondott Désány Zsuzsánna, mikor asszonyi praktikával magához akarta fordítani a Révész István szívét. Majd elmondanám azt is, miként szállott a szomorúság felhője arra a szép arczára az elutasító szó után és fekete szemében a bűbáj lobogása, miként változott a gyűlölet tüzévé.

Azonban nem mesterségem nékem a mesék szövögetése, csak a mit hallok, látok, azt mondom el néha együgyű, egyszerű szavakkal. Így vagyok ezen történettel is. Sokszor hallottam ezt én jó nagyanyámtól, ő kegyelme pedig a nálánál öregebb komjától. Szavahihető embernek tartották odaelő ugyanezen Barczag András komát . . . Kint vala egyszer öreg Barczag András uram a tagon, tüzelgetett magános unalmában; mert noha tavasz felé járt az idő, azért az esték hűvösek még ilyenkor. A mint ott tüzelgetett öreg Barczag András uram, hát egyszer csak látja (láthatta is, holdvilágos idő volt,) ahol ni! Ott vágat a Désány bíró lován a bíró ur lánya Zsuzsánna. A Békás nádja mellett a tedeji templom romja fele vágatott el . . . És ekkor tudódott ki a csakugyan való boszorkánysága is, mert hitet is tett rá Barczag uram, hogy a hányszor a Zsuzsánna lovának a lába a szikkadó félben levő mecsári lápra csapódott, mindannyiszor libbent-lobbant a ló lába nyomán egy-egy kis kék láng. De meg osztán mit is keresne jótélelek éjnek éjszakáján a tedeji templom körül?

A Nagy Ferenczék birtokába esett a tedeji templom. Romladozó körakás akkor, egy szérűnyi pázsitos halom ma . . . Nagy Ferencz meg ott sorvadozott kint a tanyán, mert beteg volt szegény. Vánnyadozott, betegeskedett, noha híres doktoroknál összevissza hurczolták; pedig jól mondták a tapasztalt népek, hogy rontás az ő kigyelme baja és bizony, bizony nem is gyógyul addig meg, miglen a Désány Zsuzsika háromszál hajából gyűrűt nem kötnek a nevetlen ujjára; mert őt a nánási bíró ur szép lánya rontotta meg. Megrontotta, mint annyi sok más. Fekete szemével, lilium arczával, ringó természetével rontotta meg.

Máiglan beszélik, hogy mikortájt Désány Zsuzsánnát éjszakának idején a tedeji templom felé vágatott, harmadnapra halálhíret hozták Révész Istvánnak . . . A nagykállói tanácsház ablakából tedeji Nagy Ferencz notárius lötte meg.

(Hajdunánás.)

Deák Juliska.

Karmazsin tizedes.

Közeleg az est, megnő az árnyék,
Itt vibrál már az ablakon.
Korai ősz van, szinte nyár még . . .

Apám beszél s én hallgatom
A mult emlékből egy régi
Kis történetet kikeres:
Hogy élt, mit művelt nagybajuszu
Karmazsin Péter tizedes?

Egy században szolgált apámmal
A bochnai nagy téreken
S mily marczona, kemény huszár volt
Minő manapság nem terem.
Hogyan usztatta át a Viszlát
Épp ott ahol szilaj, gyors
S hogy szerette lovát, a Pannit
Karmazsin Péter tizedes.

Hány tréfája volt, — tudja Isten
Hány bánatos nótát tudott,
S hogy kutatott föl szép leányért
Minden apró polyák zugot.
Hogy fogott ki a kapitányán
S hogy kerüli ki a derest, —
Merthogy itélték arra néha
Karmazsin Péter tizedest.

S egy nap elmúlt sok tréfája,
Elhallgatott a sok dala.
Valami rossz fát tett a tüzre
És haborus idő vala.
S az első század taborára
Búsan szállt akkor le az est,
Főbe lötték nótás legényét,
Karmazsin Péter tizedest.

E históriát ősmérem rég,
Hallottam, mint apró gyelek
S most valahogyan — tudja Isten —
A két szememből köny pereg.
Szegény apám, oly halk a hangja,
S most olyan gyöngé, beteges . . .
Leborulok aldott kezére:
Szegény Karmazsin tizedes.

Farkas Imre.

Az angol gazdák magyarországi látogatása.

Negyvenkilenc angol gazda gondolt merészet és nagyot, ez év május és junius havában, meglátogatták Magyarországot.

A mint képünk mutatja legtöbnyire középkori, tagba szakadt szorgalmas farmerek, bár néhány fiatal ember is el jött tanulni tőlünk, ha akadtak volna olyan dolgokra, a melyet még nem ismertek.

Az a szép ember középen *Fitch Edward* a kirándulók elnöke, jobbra tőle *György Endre* ül, Magyarország gazdasági előadója Angliában.

Meglátogatták a mi városunkat is és azon szép könyvben, melyet utazásukról *Dymond T. S.* a kirándulók titkára állított össze igen szépen emlékeznek meg a szives fogadtatásról, melyben Debreczenben részesültek.

Az egész könyvön meglátszik, hogy angol alapaossággal van megírva. 98 jól sikerült fénykép csak érdekesebbé teszi a könyvet. Tizenkettő a pallagi gazdasági tanintézetet, hat pedig a Hortobágyot mutatja be.

A többi képek ott lettek felvéve a hol a gazdák megfordultak, mint a Frigyes főherceg uradalmában, Magyar-Óvárott, Bábólnán, Kisbéren, Budapesten, Fóthon Herkules-fürdön, Aradon, Kisperegen, Tarczalón.

Bár érdemes lenne az egész könyvet lefordítani, — különösen azon részét, melyben a 49 farmer külön külön írja le tapasztalatait és azon benyomást, melyet egyikre másokra Magyarország gazdasági élete tett, — jelenleg csak a bennünket érdeklő, Debreczenre vonatkozó leírást ismertetjük, azt is rövid kivonatban.

Jókorreggel érkezünk Debreczenbe — mondja e könyv, még is nagy néptömeg várt bennünket a szép indó-

a pallagra. Elöl a város ötösfogata indult, mely arról nevezetes, hogy nem csak a király ült benne, hanem Kosuth Lajos is.

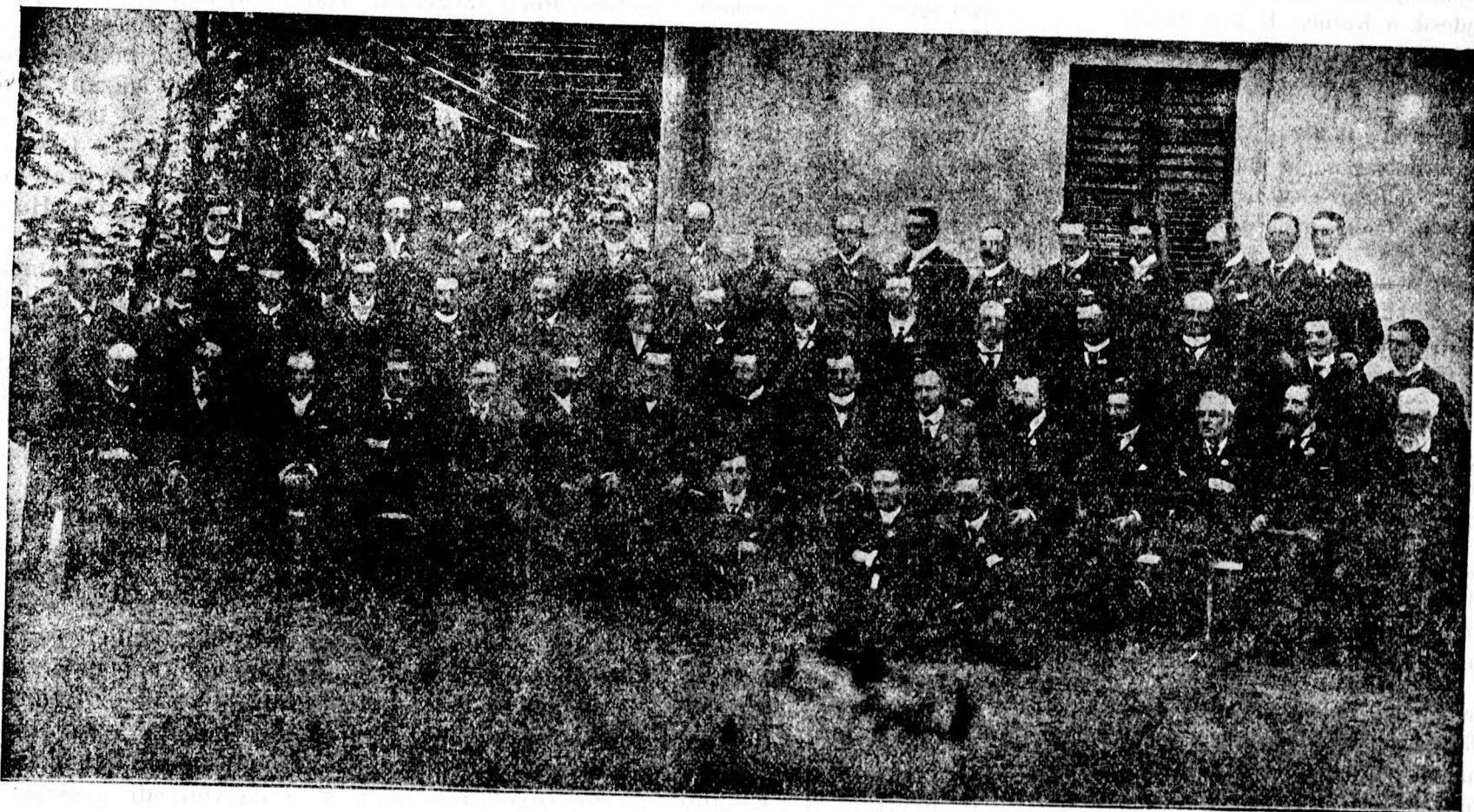
A pallagi gazdasági intézetről tartalmas cikkben emlékezik meg a könyv és egy rangba helyezi a Magyar-Óvárival, különösen kiemelik a dohánytermelésre vonatkozó intézményeket. Megemlíti Kerpely igazgató szavait is, midőn azt mondotta: „Két dolgot tanítunk itt, hazaszeretetet és földművelést, mert a magyar nemzetnek ez az alapja“.

Leírja a kedélyes ebédet, a tanuló lakásait, nagyon dicséri a bemutatott jószágokat, meg azt a pöttönkondás fiút, a ki ügyes karikás pattog-

Reggeli után, mely ismét igen jó kávéból állott külön vonaton, a Tolnay Kornél üzletvezető kalauzolása mellett hosszú lassú tempóban érkezünk a Hortobágyra, hol frissítőket véve magunkoz, hosszú kocsisorban indultunk a hatalmas pusztá megtekintésére.

Le van írva ezen könyvben a mi Hortobágyunk, hogy magyar ember sem tudta volna jobban megírni.

A csikósoknak, gulyásoknak az öltözete, a karikás, a vasaló a görbe fával, mire a serpenyő van akasztva, az anyakanczák, a legelő mineműsége, marha állomány, a délibáb, a nagy hid, a csikós nyereg, a Hortobágy rózsája. (Eszlike a csárdás lánya) a felköszöntők, melyek közül a helyettes

háznál, a hol a helyettes polgármester a tanácsnokok élén üdvözölt bennünket.

Debreczen régigazdag város 76,000 lakossal. Történelmileg is nevezetes a függetlenségi harc idejéből. A legerősebb kálvinista központ Magyarországon, lakosainak három negyedrész kálvinista — Urnapja volt megérkezésükkor, az utcák zöld füvel voltak behintve a r. katolikus processio részére, mert Magyarországon a vallás szabadság van. Érdekes, hogy ezen városban angol club is létezik. Tagjainak száma 50.

Megreggelizvén a Casinóban, bementünk azon nagytemplomba, a hol az ország történelme legsötétebb idejében az ország nagyjai ülészték. Innen a collegium oratóriumába mentünk, a hol Csiky Lajos dékán angol predikációt tartott. Ott volt az öreg püspök is, az imaterem szorongásig megtelt. Vagy harmincz fogaton hajtottunk ki a szép nagy erdőn keresztül

tatásáért nagy elismerésben részesült. A pallagról az „István“ malomba hajtottak, mely azonban az ünnep miatt nem volt üzemben.

Az új 1200 lóerejű gépet ugyan 12,000-nek írja, de az csak sajtó hiba. Dicséri a malom berendezését, különösen a tűz elleni intézkedéseket.

A malomból a városon keresztül hajtva a bor és szőlő-szövetkezet birtokára értünk és örültünk, hogy lemoshattuk magunkról a por réteget. Ilyen porról eddig fogalmunk sem volt. Pompás vacsorához ültünk a présházban és iszogattuk a szövetkezet kitűnő borait, melyek jóságukhoz képe-t igen olcsók. Itt a szövetkezet elnöke Komlóssy Dezső köszöntette társaságunkat és sok angol és magyar hazafias toaszt hangzott el.

Pompás cigány zene hangjainál pihentük ki a fáradságot a Casinóban és jókor lefeküdtünk, hogy másnap hajnalban induljunk a Hortobágyra.

polgármester hazafias szavai és a Rickl Antal gazdasághoz értő beszéde tetszettek legjobban. Bátran kimondják, hogy az egész kirándulásuk között a Hortobágy volt az a fénypont, a melynél gazdái szívük legjobban felmelegedett. Jóllehet a marhatartásnak ezen nemét nagyon drágának tartják és meg vannak győződve, hogy ezen hatalmas területet jobban is lehetne értékesíteni, azt mondják, hogy ennél szebbet gondolni sem lehet. Ha a nagy urak megengedhetik maguknak, hogy egész erdőségeket kerítsenek el vadaskertnek, a gazdag Debreczen is áldozhat a ló és marha tenyésztésére, bár ők az istállózás emberei lévén, területük sincs ilyen nagy, ilyen fajta tenyésztésbe bele nem mehetnének.

Annyi bizonyos, hogy a csinos 180 oldalra terjedő könyv sok jó akarttal ír Magyarországról, ha láttak valami újat, örömmel ismerik el, hogy tanultak. Ellenben ha szemük valami

visszás dolgon akadt meg: szívesen szolgálnak tanácsal. A sertés állományukat nem tartják jónak, baromfi tenyésztésünket pedig kritikán alólinak, pedig — így sóhajtanak fel — milyen tér volna a baromfi tenyésztésre, minden kellék meglévén ezen hasznos, jövedelmező üzlet ághoz.

Hát a mi gazdáink, mikor mennek tanulmány utra?

Komlóssy Miklós.

Bújdosó.

Könnyeit hullató őszi hervadáskor
Fajhat a levélnek elválni az ágtól.
Ahová a szívem oda volt már növe
Hogyne fájna nékem elszakadni tőle?

Szabadság, szabadság, lánczra vagy már verve,
Bújdosik a Kurucz, ki arra ki erre.
Erdő közepében fölzokog az ének,
Szabadságát sirja egy czéltalan élet.

Északra meg délre egy nap süt az ég,
Magyarország napja nem az a nap mégse.
Hajh, czéltalan élet, hajh, czéltalan álom,
Hova üzöl engem hervadt őszi tájon?

Szebb itt a szívrávjú háromszínű lángja,
Amikor kifeszül Isten kapujába,
Gyönyörűbb a csillag égő ragyogása,
Ha fürdik a tejut aranyos porába.

Hej, ha szárnyam volna, tudom visszazálnék,
Egy kicsi kis házig tudom meg se állnék,
Kicsi udvarában, hervadozó kertben,
Dobogó szívével vár valaki engem.

Szép jegybéli matkám, óh ne várj hiába,
Öltözz fel, öltözz fel fekete ruhába.
Mert a mi szerelmünk sirbahullott álom,
Dérre lagyott harmat gyenge virágszálon.

Tudom én, tudom én, mért olyan kesergő
Mért olyan szomorú, olyan bús az erdő,
Tudom hogy a levél vérpírosra válik,
Tudom hogy szeretlek egész a halálig.

Nyomodat keresve borulok a porba,
Minden kis virágot megkérdezek sorba,
Imbolyogva néznek — ki tudja, ki tudja
Messzi bújdosásnak hová visz az utja?

Kató József.

Mikor és hogyan kapta Wesselényi Miklós báró a „nagy“ előnevet?!

Irta: **Dr. Kardos Samu.**

Egy előző cikkemben már megírtam,* hogy Wesselényi Miklós bárót a Szatmár vármegye 1834. évi december 9-ik napján tartott közgyűlésében az évszázadok óta elnyomott, kifosztott, szolgaságban és nyomorúságban sinylődő jobbágyság érdekében tartott nagy szellem és önzellen szívre valló, de kiméltelen és merész beszéde miatt a kir. Fiskus az 1723. évi 1. §. tczbe ütköző hűtlenség miatt még 1835. május hó 5-én perbe fogta.

* A Debreczen 1902. okt. 29-iki számában.

Majdnem négy éven át folyt ez a per. De mert a pozsonyi országgyűlés rendi Wesselényi perbefogatásában nemzeti sérelmet, t. i. a szólásszabadság megsértését látták, a bécsi reakció alatt álló magyar kormány nem merte Wesselényit az országgyűlés tartama alatt elítélni.

Az országgyűlés berekesztése után pedig nemsokára egy olyan esemény játszódott le az egész nemzet színe előtt, melynek nagyszerű hatása alól még a reakció legsötétebb emberei sem bírtak teljesen szabadulni. Értem ez alatt Pest városának az 1838-iki árvíz által való rombadóltét és Wesselényinek a végpusztulás ezen szörnyű napjaiban való csodás, legendás magaviseletét. A magyar nemzet két nagy szelleme, Wörösmarty Mihály „az Árvizi hajós“ című költeményében, Jókai Mór pedig „Kárpáthy Zoltán“ című regényének a „gyásznapiok“ című fejezetében mesteri tollal örököltette meg Wesselényi igazi küzdelmét, a bösz elemek fölötti félisteni győzedelmét. Márczius 14. 15 és 16-án, tehát teljes 3 napon át tombolt a bösz elem. A rohanó árnak nyomában mindenütt ott leselkedett a halál és végpusztulás. És amit a bösz elemek szennyos hullámai itt-ott megkiméltek, azt kihasználták, kizsákmányolták a gonosz és elvete-mült emberek, önző szívvel, rabló kézzel. Kinek egy csónakja vagy dereglyéje volt, azt mesés áron bocsájtotta rendelkezésére a kétségbeesetteknek, s nem egyszer megtörtént, hogy maga a megmentő kirabolta, utolsó fillérjétől megfosztotta szegény szerencsétlen, kétségbeesett embertársát. De ime, ahol a roskadozó háztetőn, ölben kis gyermekeivel, kétségbeesett szívvel ült az édes anya, ott megjelent a XIX. század Herculese, Wesselényi és biztos helyre vitte a szegény anyát és gyermekeit. És ahol a zsványok már éppen osztozkodtak volna a rablott kincsek felett, — mint egy bosszuálló Isten, megjelent Wesselényi, szétverte a haramiákat, megmentvén százak életét és vagyonát.

Naplójában bámulatos közvetlenséggel, s a nagy emberre valló nemes szerénységgel örököltette meg maga Wesselényi életének e legszomorubb, de egyuttal legdicsőbb napjait. Jön majd idő és alkalom, mikor 12 kötetre menő naplóját közzétehetem. E helyütt és ez alkalommal csak azt jelezhetem, hogy az árvíz veszedelem elmulása után a két magyar hazában Pozsonytól—Szebenig, vagy — ha jobban tesszik — a Kárpátoktól az Adriáig nem volt oly tisztelt, oly becsült név, ugy szeretett és dicsőített egyéniség, mint a Wesselényi Miklósé. Különösen a nemzet ifjusága vette körül Wesselényit valóságos imádással és bálványozással. Ezen időszakból származik a nagyenyedi ref. collegiumbeli ifjuságnak 1838. máj. 12-éről kelt, birto-

komban levő azon felirata, melyben Wesselényi Miklós előszörcsapja a „nagy“ nevet. Ifju és önzellen szívek, nemes és nagyra törő lelkek adták neki e nevet és hogy ő azt joggal kiérdemelte, annak legfényesebb tanúsága maga ez a felirat, melyet szószerinti szövegében itt közlök:

„Méltóságos Báró Ur! — Irtódzék bár valaki a nemzetiségi szent nevezetének csak említésétől is, gyűlölje a hont, sőt átkozza meg a pillanatot, melyben emberré lett; még is midőn az ezekkel merőben ellenkező felséges érzeteket, a jelesek tetteiben nagyszerűleg létrehozta, megvalósítva látja, — ellenállhatatlanul lobban fel keblében az emberiség, hon s nemzet iránti forró érzet s előbbi hitét megtagadva, eddigi Önje lesz gyűlölete s irtódzása tárgyává. Hát ki méltányolni tudja a szerencsét, mely őt emberiség, hon 's így nemzet tagjává kente, boldogságukat munkálandóvá; ki igazán érzi, mit ezek iránt éreznie, 's teszi, mit tennie kell — mily lángolóvá lesznek érzései, mily minden akadályokat legyőzni képessé munkássága? Hogy mily érzetekre gyuladt ifju keblünk — kik pirulás nélkül az utókhöz számláljuk magunkat — midőn hírlapjainkban, elv 's szellemi különbség nélkül mindenikben, Budapest iszonyu inségét olvasva — a község hordó duna sodró hullámai közt Méltóságodat közemberi erőt felülmuló munkássággal védangyalként megjelentnek hirdetve látók: ezt szókbau kifejezni képesek nem vagyunk. S fáj, hogy mi gyöngesajkások a nagy Wesselényi szabadító naszádján segélyt halálvészben süllyedező honfitársainknak, emberi érzésvezérelte erőnkkel — melylyel többet tehetünk vala, — nem nyujthattunk. A csapás megesett; a kár megvan; — de a jaj nem hangzott el pusztán: 's a nagyenyedi collégiumbeli ifjuság is csekély erejéhez mért csekély mennyiséggel 540 azaz ötszáznegyven magyar forinttal járul a nemzeti seb' irját nevelni. Bár nem szabad a szent omladékok között örvendezni, ő mégis örvend — örvend, ha bár csak egy könnyecseppet száríthat is fel a nagy tengerből; ha bár észrevétlen kicsinyével, alig egyébbel, mint jó érzéssel járulhat is a nemzetiség 's a haza megrongált oltárához; melynek odatételére kit kérhetne fel a közbizalom mást, mint egykori tisztelt Elöljárónkat, érzéseinkben most is azt, kit inkább, mint a nagy Wesselényit, kinek háromszor huszonnégy óra alatti küzdését a duló elemmel nem látók ugyan, de hallottuk a megszabadultak, megszabadítottak hálhangjait 's azt távolból a legforróbb részvét' sohajtásaival kísértük. Vajha új élet nőne fel az omladványok bús ködarabjain, vajha nem messze nyulna azon idő, melyben így kiálthassunk fel: El magyar — áll Budapest! s napként szórja min-

denfele sugarait, nemzeti dicsőség —
s közértelmesség — vagyonság —
's közjót — tenyésztendőket!!

* * *
Könyörgünk Méltóságodnak, méltóztat ezen 540 magyar forintot a budapesti károsultak felsegélésükre, illető helyre beadni. Mely őszinte kérésünk mellett, magunkat Méltóságodnak kegyébe ajánlottak vagyunk méltóságodnak örök tisztelői. Nagy-Enyed, Tavaszutó, 12-én 1838. Ref. collégiumbeli ifjuság!

Dal a megvakított rabmadárról.

Az őszi nap köszönti börtönöd
S a fény ki, a szabadba hívogat,
Hogy ott a szörnyü pusztulás fölött
Dallal temesd a hulló lombokat.
Szellő legyinti szárnyad. Nyílt az ablak.
De hűsleges párod hiába vár.
Busan dalolsz. Szivemből megsiratlak —
Te rabmadár, szegény kis rabmadár.

Tavasz, virágfakasztó kikelet
Derüs mosolya ragyogott le rád,
Midőn daloltad a mezők felett
Az ős szabadság mámoros dalát.
De a gonosz, furfangos emberek
Mefogtak és most a kalitka zár,
Hiába keseregsz, — nem értenek —
Te rabmadár, szegény kis rabmadár.

Szárnyaddal is hiába verdedesd
Szűk börtönödnök rácszott falát,
Hiába zúzod össze a fejed,
Ki nem nyitják kalitkad ajtaját.
Hiába minden vergődésed ott,
Hisz' gyöngye vagy s olyan erős a zár.
S ha már kinyílna, rádzárnák legott —
Te rabmadár, szegény kis rabmadár.

De lám, azért még sem vagy elhagyott,
Rabsagodért a börtönör fizet.
Kapsz tőle bőven szinkendermagot,
Czukrot, füvet és friss ivóvizet.
Kitsztogatja gyűlölt börtönöd,
De vig dalodra mindhiába vár.
Csak búslakodsz a veszteség fölött —
Te rabmadár, szegény kis rabmadár.

Mert dalolsz, gazdád, e szörnyeteg,
Reád borítja a vak északát.
Nem látod a napot, midőn meleg,
Aranyugáros fényét szórja rád.
Nem látod a virágos lombokat,
Melyek között hű párod visszavár
S panaszos, bús dalával hívogat —
Te rabmadár, szegény kis rabmadár.

Vak vagy, elvették a szemed világát,
Nem látod többé a kelő napot.
Örök sötétség rémes éje száll rád,
Habár a fényt mindegyre kutatod.
Száradjon el vad hóhérod keze!
Ha Isten él, e bűnért bosszút áll!
De hogy bosszulnád meg szegényke te —
Te rabmadár, szegény kis rabmadár.

Te csak dalolsz. Oly gyönyörű a dalod.
Búbajos, édes és olyan megható . . .
Könyöd, átkod, siralmad, sóhajod,

Dalodból mind-mind hallható.
Vesztett szabadság s a fény utáni vágy
Boldogtalansággal velejár.
Dalolsz, — pihenni még a kin sem hágy —
Te rabmadár, szegény rabmadár.

Dalodba öntöd hóhérod elé
Mindazt, mit érez összetört szived.
Dalod röpül a magas ég felé.
Hová keserves panaszkod viszed:
De hóhérodnak mindez élvezet,
Hiszen értéked jó magasra száll . . .
Dalolj, dalolj, míg szived megreped —
Te rabmadár, szegény kis rabmadár.

Rostkowitz Arthur.

Vadász-temetés régente.

Irtá: Chariton.

Nem arról az ismert képről szölok, mely gyermekkorunkban oly élénken foglalkoztatta phantasiánkat s melyet régebben ott láttunk minden falusi jáger szobájának a falán, ifjú kedélyünkre komikusan ható állatsoportjával; hanem elbeszélem azt az érdekes szokást, mely a szabad vadászat korszakában a Szilágyság egyes vidékein, de különösen Sz.-Krasznán s környékén divatozott.

Természetesen akkor sok volt a vadász, csaknem minden fegyverfogható nemes, de sok volt a vad is, jóllehet uton-utfélen boldog-boldogtalan, ur és paraszt egyaránt pusztithatta. Sokszor is gondolkoztam már azon, hogy mi annak az oka, hogy az oly nagy erdőszéggel dicsekedhető erdős-hegyes vidék is, mint a Szilágyság, egyszerre ugyanynyira megfogyott e gazdagságban. A megváltozott természeti viszonyok, az erdős vidékek letarolása stb. folyhattak be a körülményekbe; mert most nem is annyira üzött sport a vadászat, mint volt régebben, hogy ennek tulajdoníthatnók.

Kicsi gyermekkoromból emlékszem, hogy az akkori uri házaknál (hajh, de sok oda van már közülök!) borjút, juhot, ölte le a sok lelőtt vad mellé, mikor egy-egy világra szálló vadászatot rendeztek a vigan élő öregek. (Azért nem jut az unokáknak aztán csak egy-egy sovány gidó-czomb s vékony felsál-szelet!) De még jobban illusztrálja a vadászok sokaságát az a szokás, melyet egy-egy elhalt vadász-collega, elpusztult, elnémult vig czimbora temetése alkalmával gyakoroltak, amikor is minden vadász teljes felszereléssel fegyveresen jelent meg a temetésen s mint valami katonai parádés-menet, némán, borus arczczal kísérté a koporsót, melyben a vadászhalál martalékát vitték a fényes paradicsomi tájra, ahol sohasem zeng riadozva a tülök és nem csendül a vig czimborák társaságában bortól gyöngyöző billikom. Érdekes és talán kissé komikus hatást gyakorolt a szemlélődőre ez a *gyász-vadászmenet*; legalább mostani felfogással inkább

mosolyra deritene, ha látnám, mint méltóságos fájdalomra. Akkor gyermeki lelkem valami fölségest, csodálatost és szépet talált abban s ha csak lehetett, egyetlen olyan temetésről sem maradtam el, ahova a jó öreg Szász Máttyás bátyám, földbirtokos és nótárius, vezette a fegyveres vadász-csapatot. Inkább eltürtem holmi keményebb megleczkéztetést az öreg atyustól, mintsem egy ilyen temetésen való megjelenéstől elkoppanjak . . .

A közelebbi napokban avúlt, régi irások között kutatva — nagy örömmre — kezembe akad a jó Matyi bácsi egy körlevele, melyet jó Péntek F. elhalálózása alkalmából a krasznai és környékbeli vadásztársakhoz intézett. Ez adja az impulsust ezen vidékünkön már rég divatját mult érdekes szokás leírására. A körlevél így hangzik: „Tisztelet Nemes Vadásztársak! Az ég Urának, kinek utai előttünk ismeretlenek, az Ő nagy bölcsessége általunk fel nem fogható, úgy tetszett, hogy Nemes, Nemzetes és Vitéz Péntek Farkas urat, szeretett *vadászbajtársunkat*, az élők sorából kiszólítsa. Mély megilletődéssel vettük a gyászhirot és minekutána mindnyájuk előtt ismeretes az elhunyt jóbarát földi élete, nemes barátsága és miután tudva van az is, hogy mig porhüvelye össze nem omlott a legfelsőbb hatalom parancs szavára: a megboldogult igazi magyar virtussal ékeskedett; tehát a fájdalom mély érzetével hivem fel t. vadásztársaimat, hogy a megboldogult végtisztességtételére, mely folyó év és hónap 13-dikán fog az üdvezültnek megadatni, *teljes vadászfelszereléssel, fegyverrel és sortűzeléshez szükséges löporral egyéb kellékekkel megjelenjen sziveskedjenek.* Kelt Krasza stb.“

A körlevél alatt a vadászbajtársak nevei vannak azon sorrendben, amint azt a könnyebb kézbesítés, illetőleg közlés megkivánta . . .

Emlékszem hiven a híres temetésre s amint akkor gyermekit lelkemre lerajzolódott a gyászos kép, ma is oly eleven minden árnyalatával és színezésével . . . Ott volt a fekete bakacsinnal bevont koporsó az udvar közepén. Rajta koszoruk között a vadász fegyvere s egyéb felszerelése, melyeket a vadászbajtársak cser-, tölgy-, bükk-lombból kötött ékes koszoruja övedzett. A koporsó körül, a gyászoló rokonok háta mögött, körben állottak a búsló vadászok — *negyvenen* — levett kappal, gyászfátyollal *ékitett* táskával és fegyverrel. A gyász-szertartás után a menet megindult. A koporsó előtt a negyven bajtárs, utána a chorus és hátul a közönség. A koporsót is a vadászbajtársak vitték. Egyéb minden ugy történt, mint valamennyi temetésen történni szokott, egész odáig, mig a koporsót a mély sir szélére letették. Ekkor a vadászbajtársak egy harsány vezényszóra, a sirtól néhány lépésre

sorakoztak s míg a búcsubeszéd elhangzott: *töltöttek*. Igazán mondom, hogy akkor én ezt az egész dolgot, különös ceremóniát, olyan felséges valaminek tekintettem, hogy ott rögtön elhatároztam magamban, hogy vadász leszek . . .

A búcsú-beszéd elhangzása után rövid gyászdalt énekeltek s ezt követte az igazi nagy esemény, a vadász-bajtársak *gyászos-sortúze* — kétszer. Az első nagyot szólott, mint egy ágyú, a második hagyott valamit a nagy bőmből, aminek az volt az oka (atyámtól tudtam meg), hogy a vadászok nagy részének csak egycsőű fegyvere volt. A sir behatolása után ismétlődött a sortüzelés s végül a Matyi bácsi búcsúztatója után még egyszer feldördültek a fegyverek s a *gyász-vadászbajtársak* mély megilletődéssel vonultak be a városba (akkor még mezőváros volt Kraszna) a gyász-torra. Szomorúan és vígan telt az a délután és est. A multnak annyi jelenetét idézték elő az öregek, hogy egyik percben sirniok, a másokban nevetniök kellett. De hiszen azzal nem bántották az elköltözött jó barát emlékét, sőt feledhetetlen emlékezetének emeltek sziveikben oszlopot azzal a sok apró történettel, melyeket lelkeikben földidéztek az ő kedélyes vig életéből.

Ilyen volt a vadász temetése a Szilágyságban, csak az én gyermekkoromban is. Azóta nagyot változtak a viszonyok. Egyszerre mindent és mindent átalakított a divatoskodó korszellem. Mások az emberek is; nem úgy vigadnak és nem úgy sírnak, mint régen . . . Az életben mindenütt érezzük a kosmopolitismus szél-lebbenését, a mely a mi magyar karakterünk legjellemzőbb, legsajátságosabb és legeredetibb ékítéseit sodorja el . . . Ma-holnap nem lesz magyar mulatság; nem lesz magyar vadász; csak — vadász és az egész magyar társaság belefut a nyugatról felénk terjeszkedő áradatba, ahol a végén lefűrödjük magunkról minden ősi tulajdonságunkat . . .

Szegény Szász Mátyás bátyánkat se temették el már ősi vadász szokás szerint. Mikor ezelőtt néhány évvel meghalt, már rég kiment a divatból a nagy vadász-szabadság. Aki löni akart a községben, annak előre engedélyt kellett kérni, vadász pedig nem volt az egész vidéken annyi, hogy egy *becsületos puffantás* békithette volna ki az elköltözött jó vadász-bajtárs lelkét azért a veszteségért, melyet a földön, az erdőben, a mezőn és a vig czimborák társaságában örökre itt hagyott s melyért ki tudja, minő kárpótlást nyer — *oda út?* Az öregek pusztulásával, sok érdekes szokásuk így pusztul. Ennek a *parádés vadász-temetésnek* is a véletlen mentette meg az életét. Ha az avult foliások közt nem találom meg a gyászos meghívót,

talán soha senki se tudta volna többé, hogy a Szilágyságban, még a temetése is más volt régen az igazi vadásznak, mint közönséges balandónak . . . Mint ahogy az ő élete is más . . .

Nagy események évfordulója.

— 1552—1902. —

engem
Fölver az elmúlt szép tetteknek gondja.
(Vörösmarthy)

Mind sűrűbben, mindegyre nagyobb szeretettel fordulunk régi dicsőségünk felé. A földből kiássuk, a leveles ládákban felkutatjuk a mult rejtett emlékeit. Lelkesen ünnepeljük történelmünk örvendetes és gyászos eseményeit. Szobrokat emelünk a nagy hazafiaknak, hősöknek, költőknek, tudósoknak és államférfiaknak. Az új század első éveit historiánk legnagyobb alakjairól kezdjük elnevezni. Ez a mindjárt elfutó év Kosuth Lajos esztendeje volt. A jövő év Rákóczi Ferenczé; azután Boesky István esztendeje következik: — legfényesebb nevű három szabadság hősnőnké. Vigaszt, erőt, reményt és bizodalmat így meritünk történelmünk kiapadhatatlanul gazdag tárházából. A megélhetés sulyos, lázas gondjai alatt roskadozó élők így hívják segítségül az elhunyt őseket. A kemény gazdasági és politikai harcokhoz így lelünk biztos hátvédet ezer éves multunkban.

Már Cicero is a történelmet a viszonagságok tanujának, az igazság tükrének, az élet oktatójának és az emlékezet éltetőjének nevezte.

Ehez a nagy tanító mesterhez, ehez az üdítő, tápláló forrashoz vezettek én is nyajas olvasó.

Ma, midőn a Megváltó születésének zeng háláéneket a keresztyén világ, — emlékezetem visszazáll a XVI. század magas szellemi forradalmára, melyet Luther, Zwingli, Calvin, Knox s egy sereg magyar reformátor ajkukon Isten igéjével, kezökben a bibliával, szívükben a Szentlélek erejével vívtak meg diadalmasan. És eszembe jut, hogy immár 350 esztendő vihara zúgott el azóta, hogy Debreczen város polgárai, a mi őseink, hasonlóképen meghódoltak a világ világosságának, az evangéliumi szabadságnak. Harminczötven esztendeje, hogy alig elszámálható áldásokat árasztó megtisztult új szellem honosodott meg e város köz- és magánéletében; hogy Debreczen a szintiszta magyarság lakta alföldnek, sőt messzebb éré vidéknek is századokon keresztül szellemi gócpontjává „a mennyei tudományban mind az egész Magyarországnak és Erdélységnek s több sok helyeknek is világosító lámpásává” lett.

Én is azt vallom, hogy félezer év fírfira átszálló hagyományával való szakítás, a belső lelki világnak az a mélységes átalakulása, a politikai, társadalmi, egyházi szervezeteknek és intézményeknek kicserélése, amelyeket a reformáció föltételezett — nem egy-két esztendőnek a munkája volt. Tehát Debreczen sem egyszerre, csak úgy ötletszerűen csatlakozott a hitjavításhoz, mint mikor egy választó polgár politikai pártállását csekély okok miatt hirtelen megváltoztatja, vagy mikor valaki régi elnyűtt öltönyt ujjal cseréli fel. Csakhogy olyanformán vagyunk a debreczeni reformáció történetével, mint a honfoglalásával. Nehéz bizonyos évet állapítani meg arra nézve, mettől fogva számítsuk Debreczen protestáns, akár kálvinista voltát. A régi historikusok tanítását, hogy Debreczenbe Eányi Török I. Bálint hozta be a reformációt 1536-ban, — sőt némelyek szerint 1531-ben, az újabb kutató-

sok megdöntötték. Már Révész Imre, a nagy egyháztörténet tudós, csak Martinuzzi György halála után (1551. decz. 17.) látja valósággal és gyakorlati tekintetben, miként az erdélyi részek több pontjain, úgy éppen Debreczenben is feltűnni és tért foglalni a reformációt. Biztos évet még ő sem nevez meg. A katolikus írók pedig természetesen igyekeznek e nagy fordulatnak idejét ha csak néhány évvel is hátrább tolni. És Frater György Ferdinánd párti utódjával, a horvát szárinazásu Zabardi Mátyással érvelnek, akinek váradai püspöksége alatt, haláláig (1556.) a *hitujitók* nem mertek életjelt adni magukról. A reformációnak Debreczenben meghonosodását tehát csak 1556. utánra teszik.

Am ezzel szemben nem egy erős okot és bizonyítékot hozhatunk fel amellett, hogy a debreczeni polgárság szívvel-lelékkel már jóval előbb csatlakozott a kálvini reformációhoz. A mustármag egyébként is régen el volt vetve a debreczeni magyar nép felvilágosodott, szabad vizsgálódásra hajló lelkének termékeny talajába. A mag kikelését többé egy Zabardi kegyetlensége, eretnek gyűlölete és élesre fent kardja sem akadályozhatta meg. Élt még a nép emlékezetében a száz év előtti husszita mozgalom, mely épen a váradai egyházmegye területén s hihetőleg Debreczent sem véve ki, ezer és ezer embert meghódított. Akkor Zsigmond erős császári, királyi hatalma visszazoritotta e nyíltan színt való mozgalmat a szivek rejtekébe. De most egészen más idők következtek. Hogy egyebet ne mondjunk: messze volt és gyöngye volt a királyi kéz. Az országnak pedig három ura is volt.

Több adat és körülmény bizonyítja, hogy Luther Debreczenben és környékén már az 1540-es években titkon és nyilván sok követőre talált, hihetőleg inkább az előkelőbb, a város sorsát intéző polgárok, mint az alsóbb rendű nép körében. A debreczeni kalmároknak bő alkalmuk volt megismerkedni a hitjavítás tanaival. A reformáció Keresztelő Jánosai sem hiányozának. Talán abban sem csalódunk, ha nem épen véletlenül tartjuk Kálmáncsehi Sánta Márton meghívását a debreczeni tanács által, a jól javadalmazott, Szovátón 18 jobbágytelekkel bíró debreczeni plébániára. Márton pap, mielőtt Debreczenbe jött volna (1551. táján) már határozott és nyílt híve a szigorú puritan kálvinizmusnak. Meggyőződését új plébániáján annyival bátrabban követheti, mert ő itt már inkább protestáns, mint katolikus érzelmű gyülekezetet talált. Katolikus történet író által idézett katolikus forrásra hivatkozva állíthatjuk, hogy Debreczen főegyházában, Szent András templomában, az áldozó papi ruhát levetkőzve, az oltárt Urasztalával cserélve föl, már 1552-ben evangéliumi szellemű predikációkat tartott. Eltekintve ugyanis attól, hogy a váradai latin-szertartásu püspökségnek régebbi schematizmusában is 1552-re van téve a debreczeni kath. egyház megszűnése, — ugyan csak 1552. jul. 10-diki kelettel közölt néhány évvel ezelőtt a *Századok*-ban (1887: 399 l.) Bunyitay Vincze egy kétségtelenül hiteles okiratot, a bécsi császári házilevel-tárból. Ez okirat Draskovics György váradai prépost, Kálmáncsehi kortársa jelentését tartalmazza *Krisztof* deáknak köleséri és váradai, *Márton plébánosnak* pedig debreczeni hitjavításáról, amely jelentést Oláh Miklós egri püspök és kancellár Ferdinánd király elé terjesztette.

Draskovics pedig a következőket bizonyítja Kálmáncsehi debreczeni reformatori szerepléséről:

Azt tanítja, hogy Krisztus az apostolok szemeláttára felment a mennybe s teste ott van most is, — ennél fogva tévednek azok, akik azt hiszik, hogy a Krisztus teste igazán és valósággal jelen van az oltári szent-

ségben akár átlényegülés által, akár e nélkül; mi tehát sohasem tapinthatjuk Krisztus testét és véréit, hanem csak ezeknek a jegeit és jeleit;

semmi tisztelettel nincs az oltári szent-ség iránt; nem kell neki semmiféle fölékesített oltár, hanem egyszerű faasztalt használ; az oltárokat hiábavaló dolognak tartja; a papi öltözetet, amelyben áldozni szoktak, teljesen megveti s megelégedvén a maga hétköznapi ruhájával, a szent szolgálatokat is abban végzi;

már sokan megvannak győződve felőle, hogy egyedül ő (t. i. Márton pap) értette meg az evangéliumot;

bolondságai miatt (ob suas ineptias) a lutheránusoknak sem tetszik, akik néhány hónappal ezelőtt Ladányon (Bunyitay szerint Püspök-Ladányt kell értenünk) tartott gyűlésükön kiátkozták; viszont ő is kiátkozta amazokat.

Ha tehát — így végzi Draskovics a jelentését — ezen baj orvoslásáról idejekorán nem gondolkodnak, ez a ragadós betegség hamarosan az egész népet megmeteltyezi s elkarhozva örök halállal hal meg (a nép).

Volt volna-e bátorsága e merész új-táshoz egy plebánusnak, ha együtt nem újí-vele a tanács, amelytől állását kapta és a város népének java része, mely döntőbefolyást gyakorolt a város világi és egyházi kormányzatára? És megtűrte volna-e éveken keresztül, 1557-ben bekövetkezett haláláig, azt a papot, aki a régi vallással merőben szakított, ha nem egyezett volna tanításával a polgárság meggyőződése?

Hogy mit köszönhet Debreczen, mit e város mulja és jelene, hire és tekintélye, jóléte és műveltsége a reformációnak; hogy hogy mi maradt volna Debreczen a kálvinis-mus emelő és termékenyítő befolyása nélkül: azt elmondották én előttem már mások, nálam hivatottabbak.

En most gyöngé szavammal csak figyelmeztetni akartam Debreczen protestáns lakosságát s mindazokat, akik hivatva vannak e kálvinista nép lelki szükségletéről gondoskodni: ime most tölti be Debreczenben a kálvinizmus 350-ik évét. El nem szalasztható alkalom ez arra, hogy ily nevezetes év fordulónál minél szelesebb körben és minél ünnepelesebben meg emlékezzünk a reformáció áldásairól és felidézzük a város történetében annyira nevezetes és dicső események, az evangélium, a biblia diadalmos bevonulásának, a reformáció honfoglalásának magas-szós emlékezetét!

Zoltai Lajos.

KÖZGAZDASÁG.

Egy természeti kincs.

Magyarország a szélsőségek, a legrikább el-lentétek országa. Valóban, ez ország oly gazdag még részben fölhasználatlanul heverő természeti adomá-nyokban; ez ország, melyben az arany kalászok az arany érczekkel s a tokaji bor aranyával hármasszövetséget kötnek; ezen ország egyuttal a legerő-teljesebb gyógyforrások, a legüdítőbb asztali vizek arany földje, s dicsekszik oly keserűvízzel, milyen különben az egész föld kerékén nem fordul elő. Kiválóan a Ferencz József keserűforrás az, mely az utolsó évtizedek óta az orvosi világ növekedő figyel-mét magára vonta s immár mint sokat használt elsőrangú gyógyszer évenként több millió palackban mind a két félgömb országába, mindenüvé, a hol a civilizáció előre nyomult — szétküldetik.

E természeti kincs, mely a mérföldekre terjedő fónsokból, a melynek közepén a Ferencz József for-rás kutjai léteznek — oly gazdagon merítettik: év-ezredeken át ismeretlenül és fölhasználatlanul hevert A budai hegység, melynek szőlőkkel borított déli

lejtőjén — lassu hajlással a hatalmas Duna-tükör felé a Ferencz József forrás nagy, természetes ke-serűvíz-medenczéi fekszenek, már a rómaiak idejé-ben nem csak ismert, de szabályszerűleg telepítve is volt; azonban bár mennyit is fedeztek föl, építet-tek és alkottak a római légiók, a nagy kincs mellett, melyet a budai déli fensík részben mocsáros rétege alatt rejtvegetett, észrevétlenül és figyelmenlül ha-fladtak el. A hunnok és avarok itt ütötték föl sátrai kat. Mátyás király innen parancsolt egy fél világrész-nek, a törökök itt tartózkodtak s mint egyetlen em-léket az általuk föllállított budai hévfürdőket hagyták reánk, sőt még a szabadságharc is ötven év előtt pirosra festé itt a mezőket, a nélkül, hogy a földalatti kincs ismerve vagy pedig épen fölhasználva lett volna.

Csak az utolsó néhány évtized haladásának köszönhető, hogy Ferencz József forrás gyógyhatá-sos vize még a legtávolabbi vidéken lakó szenvedő emberiség számára is hozzáférhetővé tétetett. Néhány lustrum előtt még elhanyagolt, félig mocsáros föld, fölületén uszkáló natronsókkal, a Ferencz József for-rásnak jellemző völgyteknője által ismeretes területe, ma jól van művelve, s föléje a szétküldő igazgatóság a legtökéletesebben berendezett telepet állított, mely ép úgy a palackoknak közvetlenül magukból a forrá-sokból történő megtöltése, valamint az izléses kialá-ításra és szétküldésre, saját vasut- és szekér-beren-dezők által az ujkor legszigorubb követelményeinek megfelelően.

Ezen ő felsége a magyar király után elnevezett orrás vegyi vizsgálatai az oldó és elvezető, könnyen emészthető s a víznek ízét javító alkatrészeknek oly szerencsés összetételét mutatják (1000 gr.-ban 48.7 sulfat, 1.7 chlormagnesia és vasoxyd, 2.6 szén-savas natron és szénsav), úgy hogy ezen, jelenleg a gyógykincsek értékes részeként elismert ásványvíz, virágzó világipar-ágot képez.

Egyéb keserű-források vegyelemzéseivel való összehasonlítások a Ferencz József keserűvíz alkal-mazásának sokszertű előnyeit azonnal felismerhetővé teszik, a melyből ezen kívül minden országbeli leg-kiválóbb orvosok teljesen egybenhangzó ítélete szer-int, a kivánt hatás elérésére a többi keserűvizekből használt adagnak csak a felerésze szükségeltetik.

A Ferencz József keserűvíz az utolsó husz év legnagyobb kiállításain öt világrészben tíz arany-éremmel lett kitüntetve, legutóbb a hasonnemű vizek közül egyedül a Milleniumi Nagy Éremmel és ő felségének ez alkalomból adományozott legmagasabb kitüntetésével tiszteltetett meg.

Mily bajban szenvedő fordul az eredmény legnagyobb kilátásai a Ferencz József keserűvíz természeti gyógyerejéhez? Óriás tömege ez a dol-gozó emberiségnek, akár szellemi vagy kézi mun-kával foglalkozzék, melynek visszas, rokányserített életmódja folytán akár az emésztésben, akár egyál-talán a legfontosabb szervekben érzett zavarok miatt panaszra van oka. De azon szegény gazdagok is, a kik az asztal örömeiből nagyon sokat élveztek, s ezért elhíjasodással fenyegettetnek, mindig a biztos, béliürüléseket hatványozó Ferencz József keserűvízhez menekülnek. Ez esetekben elődeinknél részben nő-vényi, részben müleges könnyebbítő szerek, s ezek közt nem ritkán igen költségesek voltak kéznél. E szerek gyakran valamelyes gonosz következménnyel, káros visszahatással voltak összekötve. A Ferencz József keserűvíz e szereket természetes, erőteljesen oldó ereje folytán oly zavaroknál, melyek vérbőség és emésztési hibák folytán jöttek létre, tulszárnyalta már.

Mint normális adag elégséges egy boros pohár — 150 grammnyi vízzel, reggel éhgyomorral; a víz hőmérséklete ne haladja meg a 12 R. fokot, de ajánlatos külön köresekben az orvos urak tanácsá-j igénybe venni.

Bár milyen különbözők is a szenvedések, melyekkel a természet az ő kedvencét, az embert meglátogatja, egyuttal kevés megbetegedésre alkotott olyan könnyű különleges gyógyeszközt, mint a melyet a Ferencz József ásványvíz képez, mely általános kedveltsége és használata miatt most már mindenütt, még távoli világrészekben is, könnyen megszerezhető.

A budapesti M. K. T. Egyetem második bel-kiórodán (Korányi Frigyes tanár) észlelt kísérletek

alpján eredményként a következőket sorolhatjuk fel: 1. A Ferencz József keserűvíz forrás erős has-hajtó hatással bír. 2. Az étvágyat nem csak hogy nem csökkenti, de sőt növeli. 3. Alkalmazása után a bélhuzamban semmi kellemetlen utóhatás vissza nem marad. 4. Elvonó hatás tekintetében a legtöbb eddig ismert hashajtó-szerrel kiállja a versenyt.

Ezek alapján e víz alkalmazható és kellő sikert mutathat fel: I. Mindennemű székrekedésnél, melyek előrement gyomor- és bélhuruthoz, szivbeli és máj-vérkeringési akadályhoz, alhasi vérpangás és vér-bőséghez csatlakoztak. II. Az agy és agyhártyák vérbőségénél — esetleg lobjánál. III. Gyomor és belek — kivált — idült hurutjánál (midőn az étvágyat is feltűnő módon növeli). IV. A női medenczeszervek heveny lobjánál. V. A férfi ivarszervek lobos bántal-mainál. VI. Végül a nemesebb belszervek lobjainál, mindazon esetekben, midőn a bélre való elvezetés van javalva.

Dr. Korányi Frigyes főrendiházi tag ur pedig a következőképen nyilatkozik: „A Ferencz József keserűvíz különösen az által tönik ki, hogy enyhén keserű, nem kellemetlen ízű; hogy már kicsiny, alig 150 grammnyi mennyiségben biztos hatása van, hogy ez aránylag rövid idő alatt, minden kellemetlen mel-lékhatás nélkül szokott bekövetkezni és hogy a víz még hosszabb használat után sem zavarja meg az étvágyat és az emésztést.”

A bécsi általános közkórház V. belkóroda vezetője Drasche Antal tanár ur, a Ferencz József keserűvíz tárgyaló klinikai közleményében ekkép ír: „Ezen vegyileg oly kitűnő ásványvíz mint a ke-serűvizek tulajdonképeni képviselője tekinthető. A betegek szívesen veszik be és folytonos használat mellett is jól tűrik; oldó és hashajtó hatása kisebb adagokra következik be, mint minden egyéb hason-nemű vizeknél.”

Dr. Cantani, a nápolyi belkóroda hirneves tanára, az 1885-dik évben egy művet irt. a melyben felemlíti, hogy: „Leginkább kiemelendőnek tartom, hogy a Ferencz József keserűvízét cukorbetegség-ben szenvedő betegeimnél, kik szigorú kezelésnek voltak alávetve, nagy előnnyel használtam A Fe-rencz József víz teljesen pótolta a karlsbadi ter-mésztes ásványvizet.”

Dr. Kunze C. F. Halleban, a „gyakorlati or-vostan” ismert szerzője, ezen könyv 13-dik kiadásá-ban a Ferencz József keserűvízről így nyilatkozik: „Gazdag kénsavas magnesia-tartalom folytán igen biztos és gyors hatása hashajtó-szer és minthogy egyszersmind kettő szén-savas natront tartalmaz, a legtöbb hasonnemű ásványvizekkel szemben nagy előnye, hogy hosszabb használat után sem zavarja meg az étvágyat”. Dr. Kunze ur továbbá egy az élettani hatás és gyógyjavallatokra kiterjedő művet közölt a Ferencz József forrás ásványos vizéről, a melyet az Igazgatóság kívánatra megküld.

Ne vásároljanak csekély értékű gyakran hamisított rumot.

Eszenciák ártalmasak az egészségre. Battle Axe Jamaica Rum el van ismerve, mint The Nectar of Jamaica.

Minden üveg megtöltése a czég ellen-őrzése mellesz eszközölve.

A. A. Baker & Co London E. C.

Ezen jegyet az összes kulturállamokban a tör-vény védi.

Debreczenben kapható Csanak József, Geréby Fülöp utódai, Kontsek Géza, Komlóssy Lajos fűszer és csemege kereskedéseikben.

Havanna Rum,

mely

ADLER ÉS GOLD

császár és királyi udvari szállítók által
KASSÁN kerül forgalomba, az elismert
legjobb és legolcsóbb

tearum.

**Kapható: minden fűszer és csemege
üzletben.**

E rum utóbbi időben silány áruval
való gyakori utánzásnak van kitéve, miért
is a t. teakedvelő közönség törvényesen
védett czimkéire figyelmeztetik.

Mi az előnye

a

békési Prima házikenyérnek?

A hivatalosan elismert mintaszerű **tiszta ke-
zelés** és a nagy gondtal készített kenyereink
kiválóan **tápláló tartalma.**

Kenyereinknek közkedveltségét

ezen páratlanul álló tulajdonságai emelték
azon forgalmi magaslatra, hogy ma már na-
ponként egyenes megrendelésre nagyobb
mennyiségű kenyeret kell sütnünk és házhoz
szállítanunk.

Különösen ajánljuk

elsőrendű nyiri rozslisztből készült kis göm-
bolyú és hosszú alaku kenyereinket, melyek
izre nézve felülmúlják az összes eddig sütött
rozskenyereket.

Az időhöz kötött s házhoz szállításra
szóló megrendeléseket kérjük a **Piacz utca
26 sz. a levő főútleletünkhez** juttatni, melyek-
nek mindenkor pontos eszközésére töre-
kedni fogunk.

A n. é. közönség szives pártfogását
továbbra is kérve, maradtunk

tisztelettel

a Békési „Prima“ házike-
nyér sütőde vezetősége.

TRILBY

kitűnő

pezsgő

KLEINOSCHEG TESTVÉREK

cs. és kir. udvari
szállítók

Budafok.

Takarmány és nyári legelő.

Az érzelindi vasuti állomás közelében jó minőségű **4 kazal széna**, na-
gyobb mennyiségű **szalma** és **tengeri szár**, mely takarmány ott helyben fel-
étethető, akár marhának való kitűnő nyári legelővel, akár legelő nélkül kap-
ható.

Értekezhetni **Engländer Miklóssal** levélileg **Almosdon**, esetleg **Debreczen-
ben** a Bika szállóban személyesen.

DIVAT SZALON

divat- és szépirodalmi közlöny.

Szerkeszti:

**Fanghné-Gyujtó Izabella és Szabóné-
Nogáll Janka.**

Az 1896-iki berlini nemzetközi kiállításon az arany
éremmel kitüntetve.

Divat Szalon megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Diszes, elegáns kiállítása s
különösen művészi kivitelű színes divatczimlapja által disze min-
den szalon asztalnak.

Divat Szalon ingyen mellékletével, az **UJ GYERMEK-DIVATTAL** együtt
4:—48 oldalra terjed.

Divat Szalon azonkívül, hogy divatképei az uralkodó divat tükre, folyton közöl
képeket Párisból, Londonból, Berlinből is. S ez által az idegen
divatlapokat feleslegessé teszi.

Divat Szalon rendszeren közöl egyszerűbb toiletteket is és módot, utasítást nyújt
a hölgyeknek arra, hogy ruháikat takarékosan s mégis eszesen
otthon készíthessék s ennek

Divat Szalon minden számhoz szabás-iv van mellékelve.

Divat Szalon minden előfizetőnek mérték után ingyen készítet szabásokat; ez
oly kedvezmény, melyet egy divatlap sem nyújt.

Divat Szalon kézi munkái változatosak, a rendszer használatra szánt himzésektől
kezdve a tegritkább, legdivatosabb új kézimunkáig mindent bemu-
tat s érthetően tanít.

Divat Szalon szépirodalmi része oly dus, érdekes és változatos, hogy minden
más szépirodalmi lapot pótol. Munkatársai közt ott van irodal-
munk minden jelese és gondot fordít arra, hogy a nők lapjába tehetséges, kedvelt **írók** is
gyakran írjanak. A lap szelleme mindig tisztességes. Keresi a szépet, a nemesitőt s kizár min-
den frivol közleményt. Lapunkat **fiatal leányok** is bátran olvashatják.

Divat Szalon számról-számra mutatja be **kiválóbb hölgyek arcképeit**: a művés-
zet, irodalom s a jótékony nevezetesebb nőalakjait.

Divat Szalon állandó rovatot tart **kérdések és feleletek** közlésére. E rovat min-
den előfizetőnek teljesen díjtalanul áll rendelkezésére.

Divat Szalon összes előfizetői ingyen kapták 1903. évre szóló igen esinos jegy-
zék naptárát.

Divat Szalon előfizetői ára egész évre **12 korona**, félévre **6 kor.**, negyedévre
3 korona.

Divat Szalon kiadóhivatala kívánatra bárkinek küld mutatványszámokat ingyen és
bérmentve.

kiadóhivatala Budapest, IV. Eskü-ut 5 sz. (Klotild palota.)

== Egyedül valódi angol ==

Gyógyszerész A. THIERRY BALZSAM

Közegészségügyileg megvizsgálva és véleményezve.

Az üvegek felszerelése keresk. törvényszéki mintavédelem alatt áll.

E balzsam belsőleg és külsőleg használ: 1. Utólérhetetlen hatású gyógyszer
a tüdőnek, a mellnek kóros bajainál, véget vet a fájdalmas köhögésnek s kigyógyít
a legrégebbi bajoknál is. 2. Kitűnő hatása van torokgyulladás, rekedtség és a többi
torokbajoknál. 3. Alaposan elűzi a hideglelést 4. Meglepő gyorsan gyógyítja a
gyomor szélgyörcsöt s a tagrángatásokat. 5. Megment az aranyeres fájdalomtól
s kigyógyít a Hämorrhoidákából, szelíden mozditja elő a székelést s a vér tisztu-
lását, javítja az étvágyat s az emésztést. 6. Nagyszerű szolgálatokat tesz fogfá-
jaskor, üres fogaknál és szájróhadáskor s általában minden fog- és szájbajoknál,
megszünteti a felbűffogést, a száznak s a gyomornak bűzét 7. Nagyon jó gyógyszer
kül és belbajoknál, u. m. sebeknél, lázhólyag, szemölcs, égési sebek, fagyos tagok-
nál, rüh és kiütések-nél, megszünteti a fejfájást, szakgatást, rheumát, fülbántal-
makat stb. Csak mindig vigyázzunk a **mellékelt zöld mezejű apóca-védjegyre!**
Hamisítá-óktól legjobban óvakodunk, ha **egyenesen** gyáramból Ausztria-Magyar-
ország minden állomására franco rendeljük 12 kicsi vagy 6 duplaüveget 4 koronáért,
Bosznia és Hercegovinában 4 kor. 60 fillér. Kevesebb nem küldetik. Szétküldés
előfizetés vagy az összeg utánvétele mellett.

Gyógyszer A. Thierry balzsam és Centifolia kenőcs.

Eme két gyógyhatásában utólérhetetlen szer soha nem romlik el, sőt mentül
régibb, annál jobb nem árt a szernek fagy, sem meleg s ezáltal télen nyáron szé-
küldhető. Mindenkor hatással van, s alkalmazása esetén könnyen bevárható az orvosi
segély, természetesen nem szabad hatástalan utánzásokhoz nyulni, melyért csak
haszontalan elprédáljuk a pénzt, hanem mindig tartson minden család készenlétben
e világhírű, olcsó, megbízható, a mellett ártalmatlan szorból. A hol nem bizonyos,
hogy az én kitűnő szerem, ott ajánlatos egyenesen tőlem hozatni. Cím: 2.

**Apotheker Thierry (Adolf) Limited Schutzengel-Apotheke in Prograda bei
Rohitsch-Sauerbrunn.**

Főraktár: Budapest Török József, Zágrábban Mittelbach S. és Bécsben Brady C. gyógyszerészeknél.

